

c% perant

núm.

03

Periodicitat: Quadrimestral

Edita: Direcció General de Cooperació

revista de cooperació per al desenvolupament - revista de cooperación para el desarrollo

Govern de les Illes Balears

Conselleria de Presidència i Esports

Direcció General de Cooperació

Edita

Govern de les Illes Balears
Conselleria de Presidència i Esports
Direcció General de Cooperació
<http://dgcooper.caib.es>

Redacció i coordinació
Redacción y coordinación

Elena Ortega
elenaortega@lacomba.com

Traducció al català

Àngels Àlvarez Garí

Col·laboren | Colaboran

María Aguirre
Catalina Beltrán
Ricardo del Árbol
Lluïsa Palomero
Nina Parrón
Pere Polo
Asier Rodríguez
Antonio Rovira
Malén Torrens

Fotografies | Fotografías

Portada: Guillem Deià, nina hindú

Carmen Ortega, DGC (p. 4, 6, 28)
Catalina Beltrán (p. 13, 14, 16, 17, 29)
LLEVANT EN MARXA (p. 15, 23-II)
DIGNITAT (p. 18)
STEI-i (p. 20)
ACSUR (p. 21)
MISSIONS DE MENORCA (p. 22-I)
FUNDACIÓ VIÇENS FERRER (p. 22-II)
Magdalena Contestí, DGC (p. 23-I)
ASSEMBLEA DE DONES (p. 24, 25, 26)
Cati Cladera (p. 30)

Contraportada: Cati Cladera

Disseny i maquetació
Diseño y maquetación

LACOMBA Produccions
www.lacomba.com

Impressió | Impresión

Bahía Indústria Gràfica

Tirada

2.200 exemplars | *ejemplares*

Periodicitat | Periodicidad

Quadrimestral | *Cuatrimestral*

Dipòsit legal | Depósito legal

PM-590-2004

editorial 03

“MÉS PODER PER A LES DONES SIGNIFICA MÉS PAU”
“MÁS PODER PARA LAS MUJERES SIGNIFICA MÁS PAZ”

a peu de foto | a pie de foto 04

DONES REUNIDES | *MUJERES REUNIDAS*
SE CERQUEN PROFESSORES | *SE BUSCAN PROFESORAS*

entrevista 06

HOUDA MEJRI

dossier 12

CAP A BEIJING + 10
HACIA BEIJING + 10

vocabulari solidari | vocabulario solidario 17

fitxes tècniques | fichas técnicas 18

DIGNITAT - ASSOCIACIÓ MARIA PLAZA
STEI-i - ACSUR LAS SEGOVIAS

testimonis | testimonios 22

GÈNERE I DESENVOLUPAMENT
GÉNERO Y DESARROLLO

arreu del món | alrededor del mundo 24

XAUEN

tauler d'anuncis | tablón de anuncios 27

diari de viatge | diario de viaje 29

ÍNDIA, ESTIU 2004 | *INDIA, VERANO 2004*

fogons del món | fogones del mundo 30

L'ARBRE DE KARITÉ | *EL ÁRBOL DE KARITÉ*

amb referències - enllaços
con referencias - enlaces 31

“MÉS PODER PER A LES DONES SIGNIFICA MÉS PAU”

L'accés de les dones a llocs de responsabilitat és una de les claus de la pau, segons Wangari Maathai, premi Nobel de la Pau 2004. Malgrat això, només en 11 països del món les dones ocupen, com a mínim, el 30% dels escons parlamentaris. Noruega, per exemple, té un 36% de dones en el Parlament; Moçambic, un 30%. I això no obstant, a aquests dos països els separen 170 posicions en la classificació de l'índex de desenvolupament humà. Noruega encapçala la classificació, mentre que Moçambic es troba en el cinquè lloc del món, si comencem per la cua. Si Noruega fou un país pioner en concedir el dret al vot a la dona, el 1907, Moçambic hagué d'esperar fins al 1975. Com s'explica aleshores aquesta elevada representació femenina en el Parlament moçambiquès?

La resposta s'ha de cercar en les actuals polítiques de desenvolupament, que mitjançant l'apoderament, l'organització i l'autonomia de la dona, tracten d'acabar amb les desigualtats entre dones i homes, i aconseguir un desenvolupament humà sostenible.

A principis de la dècada dels noranta sorgí, en l'àmbit de la cooperació al desenvolupament, l'enfocament del Desenvolupament Humà. La qüestió central, fins aleshores, quant produeix aquesta o aquella nació?, passà a ser com estan els seus habitants?, i anà posant en evidència l'estret vincle que hi ha entre gènere i pobresa, la creixent feminització del VIH/SIDA i altres greus problemes que afecten una majoria de la població femenina, i que feren irrecusable la integració del factor gènere en la cooperació al desenvolupament.

El terme “gènere” al·ludeix a les diferències socials, i no biològiques, entre dones i homes. Per norma, les dones tenen menys autonomia personal, disposen de menys recursos i el seu poder de decisió és limitat. Per això, aquest patró de desigualtat basat en el gènere, concierne tant al camp dels drets humans com al del desenvolupament.

Per assolir la igualtat de gènere, el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) promou l'apoderament de la dona i incorpora la perspectiva de gènere als seus plans de desenvolupament. Els seus indicadors, sobre el progrés d'igualtat entre els gèneres, mesuren: la proporció de nines respecte a nins en educació primària, secundària i terciària, la de dones alfabetitzades pel que fa a homes (d'entre 15 i 24 anys), la quota de dones amb feines remunerades fora del sector agrícola i la quota de dones presents en els parlaments nacionals.

La clau és aconseguir la igualtat en matèria d'educació. Així, les dones poden obtenir una col·locació fora de la llar i adquirir poder polític, i com a conseqüència d'això tenir més influència en l'esfera pública.

La representació mínima del 30% de dones parlamentàries, acordada a la IV Conferència Mundial sobre la Dona (Beijing, 1995), continua essent un ideal. Amb tot, els experts van més enllà i assenyalen que el progrés real només arribarà el dia en què les dones tinguin poder de decisió sobre les qüestions que afecten les seves vides.

“MÁS PODER PARA LAS MUJERES SIGNIFICA MÁS PAZ”

El acceso de las mujeres a puestos de responsabilidad es una de las claves de la paz, según Wangari Maathai, premio Nobel de la Paz 2004. Sin embargo, sólo en 11 países del mundo las mujeres ocupan, como mínimo, el 30% de los escaños parlamentarios. Noruega, por ejemplo, tiene un 36% de mujeres en el Parlamento; Mozambique, un 30%. No obstante, a estos dos países les separan 170 posiciones en la clasificación del índice de desarrollo humano. Noruega encabeza la clasificación, mientras Mozambique está en el quinto lugar del mundo, empezando por la cola. Si Noruega fue un país pionero en conceder el derecho al voto a la mujer, en 1907, Mozambique tuvo que esperar hasta 1975. ¿Cómo se explica entonces esa elevada representación femenina en el Parlamento mozambiqueño?

La respuesta hay que buscarla en las actuales políticas de desarrollo, que mediante el empoderamiento, la organización y la autonomía de la mujer, tratan de acabar con las desigualdades entre mujeres y hombres, y lograr un desarrollo humano sostenible.

A principios de la década de los noventa surgió, en el ámbito de la cooperación al desarrollo, el enfoque del Desarrollo Humano. La cuestión central, hasta entonces, ¿cuánto produce tal o cual nación?, devino en ¿cómo están sus habitantes?, y fue poniendo en evidencia el estrecho vínculo existente entre género y pobreza, la creciente feminización del VIH/SIDA y otros graves problemas que afectan a una mayoría de la población femenina, y que hicieron irrecusable la integración del factor género en la cooperación al desarrollo.

El término “género” alude a las diferencias sociales, y no biológicas, entre mujeres y hombres. Por norma, las mujeres tienen menos autonomía personal, disponen de menos recursos y su poder de decisión es limitado. Por ello, este patrón de desigualdad basado en el género, concierne tanto al campo de los derechos humanos como al del desarrollo.

Para alcanzar la igualdad de género, el Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo (PNUD) promueve el empoderamiento de la mujer e incorpora la perspectiva de género a sus planes de desarrollo. Sus indicadores, sobre el progreso de igualdad entre los géneros, miden: la proporción de niñas con respecto a niños en educación primaria, secundaria y terciaria, la de mujeres alfabetizadas con respecto a hombres (de entre 15 y 24 años), la cuota de mujeres con empleos remunerados fuera del sector agrícola y la cuota de mujeres presentes en los Parlamentos nacionales.

La clave está en lograr la igualdad en materia de educación. Así, las mujeres pueden obtener un empleo fuera del hogar y adquirir poder político, y como consecuencia tener más influencia en la esfera pública.

La representación mínima del 30% de mujeres parlamentarias, acordada en la IV Conferencia Mundial sobre la Mujer (Beijing, 1995), continúa siendo un ideal. Pese a todo, los expertos van más allá y señalan que el progreso real sólo llegará el día en que las mujeres tengan poder de decisión sobre las cuestiones que afectan a sus vidas.

DONES REUNIDES

MUJERES REUNIDAS

Marina i la seva filla Juliana, Carmen, Ana María, Sandra, Rosario, Silvia, Noemí, María del Carmen... arribaren un dia de l'Uruguai, Xile, Mèxic, Polònia, Rússia, l'Ecuador, Hondures, Bolívia, Colòmbia o l'Argentina. Les greus penúries en els seus països d'origen les portaren a Espanya cercant un futur millor per als seus; algunes fa ja més de 10 anys, altres en èpoques més recents, i amb tanta mala fortuna que gran part dels anuncis classificats han passat del "Se cerca" al "S'ofereix" i, avui en dia, al "Només espanyoles".

Cada 15 dies es reuneixen en el Casal de les Dones que l'Institut Balear de la Dona té a Palma. Malén Torrens, l'animadora d'aquestes reunions de dones immigrants, les aconsella i escolta massa sovint les mateixes frustracions: el telèfon de "cita prèvia" que mai no deixa de comunicar, i això no obstant, obtenir aquesta citació és indispensable per acollir-se a la regulació del nou Reglament d'Estrangeria; el "ningú no ens vol contractar" o que, a pesar de la preparació professional de moltes d'elles, el servei domèstic i la cura de nins i grans siguin la seva única sortida laboral.

No hi ha millor recepta, per lluitar contra la indiferència cap a la població immigrant, que assistir a una d'aquestes trobades i conèixer de prop la realitat d'aquestes dones.

Marina y su hija Juliana, Carmen, Ana María, Sandra, Rosario, Silvia, Noemí, María del Carmen... llegaron un día de Uruguay, Chile, México, Polonia, Rusia, Ecuador, Honduras, Bolivia, Colombia o Argentina. Las graves penurias en sus países de origen las trajeron a España buscando un futuro mejor para los suyos; algunas hace ya más de 10 años, otras en épocas más recientes, y con tan mala fortuna que gran parte de los anuncios clasificados han pasado del "Se busca" al "Se ofrece" y, hoy en día, al "Sólo españolas".

Cada 15 días se reúnen en el Casal de las Dones que el Institut Balear de la Dona tiene en Palma. Malén Torrens, la animadora de estas reuniones de mujeres inmigrantes, las aconseja y escucha demasiado a menudo las mismas frustraciones: el teléfono de "cita previa" que nunca deja de comunicar, y sin embargo, obtener esa citación es indispensable para acogerse a la regulación del nuevo Reglamento de Extranjería; el "nadie nos quiere contratar" o el que, pese a la preparación profesional de muchas de ellas, el servicio doméstico y el cuidado de niños y mayores sean su única salida laboral.

No hay mejor receta, para luchar contra la indiferencia hacia la población inmigrante, que asistir a uno de estos encuentros y conocer de cerca la realidad de estas mujeres.

© UN Photo | G Pirozzi

SE CERQUEN PROFESSORES SE BUSCAN PROFESORAS

Awatif Morsy mai no oblidarà el dia que va saber que al seu llogaret s'inauguraria una nova escola. Com la majoria de les nines de vuit anys de Beni Shara'an (Egipte), la vida d'Awatif transcorria entre l'esgotadora feina en els bladars propers i el confinament a la llar. Avui, Awatif és una alumna excel·lent d'una escola secundària local que fa plans per anar a la universitat: "Molta gent de Beni Shara'an vol que sigui metgessa", comenta. "Jo voldria ser mestra, per poder transmetre a altres nins tot allò que vaig aprendre."

El testimoni d'Awatif i d'altres joves, recollit a la web d'Unicef, posa un toc personal a la campanya "Vinga nines! Educació per a tota la infància", amb què aquesta organització pretén que per al 2005 acudeixin a l'escola el mateix nombre de nins que de nines.

Durant els últims anys, molts de països àrabs s'han apropat a la meta d'escolaritzar tots els nins, però la paritat entre els sexes únicament s'ha aconseguit en 5 dels 19 estats àrabs, i encara queden cinc milions de nines sense escolaritzar.

Urgeixen professores per animar més pares a enviar les seves filles a l'escola. Les mestres representen un model de conducta a seguir per a les nines i infonen major confiança i seguretat als pares; perquè en moltes regions del món persisteix la discriminació en l'accés de les nines a l'educació per actituds arrelades, per embarassos i matrimonis en edat primerenca o per l'assetjament sexual al qual es veuen sotmeses a les aules. Es necessitaran moltes joves com Awatif!

Awatif Morsy nunca olvidará el día que supo que en su aldea se iba a inaugurar una nueva escuela. Como la mayoría de las niñas de ocho años de Beni Shara'an (Egipto), la vida de Awatif transcurría entre el agotador trabajo en los cercanos trigales y el confinamiento en el hogar. Hoy, Awatif es una alumna sobresaliente de una escuela secundaria local que planea ir a la universidad: "Mucha gente de Beni Shara'an quiere que sea médica", comenta. "Yo querría ser maestra, para poder transmitir a otros niños todo lo que aprendí."

El testimonio de Awatif y de otras jóvenes, recogido en la web de Unicef, pone un toque personal a la campaña "¡Vamos niñas! Educación para toda la infancia", con la que esta organización pretende que para 2005 acudan a la escuela el mismo número de niños que de niñas.

En los últimos años, muchos países árabes se han acercado a la meta de escolarizar a todos los niños, pero la paridad entre los sexos únicamente se ha conseguido en 5 de los 19 estados árabes, y todavía quedan cinco millones de niñas sin escolarizar.

Urgen profesoras para animar a más padres a enviar a sus hijas a la escuela. Las maestras representan un modelo de conducta a seguir para las niñas e infunden mayor confianza y seguridad a los padres; porque en muchas regiones del mundo persiste la discriminación en el acceso de las niñas a la educación por actitudes arraigadas, por embarazos y matrimonios a edad temprana o por el acoso sexual al que se ven sometidas en las aulas. ¡Se van a necesitar muchas jóvenes como Awatif!

Houda Mejri

Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament
Centro Africano para el Género y el Desarrollo

“L’equitat de gènere no és una moda, és una condició *sine qua non* del desenvolupament.”

(Houda Mejri, responsable de comunicació del Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament).

“La equidad de género no es una moda, es una condición *sine qua non* del desarrollo.”

(Houda Mejri, responsable de comunicación del Centro Africano para el Género y el Desarrollo).

Malgrat la diversitat religiosa, ètnica, ambiental, econòmica i lingüística de les dones africanes, el denominador comú de la gran majoria és la submissió a l’estructura patriarcal, que determina la subordinació legal, social, política i moral de la dona a l’home, i que explica el seu retard en l’accés a l’educació, a la formació professional, a la propietat de la terra, als llocs de decisió...

Des de l’any 1975, el Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament (CAGED) lluita contra aquest estat de les coses, tot assessorant els governs per tal que reforcin les seves polítiques i programes en favor de la igualtat de sexes. Durant els últims anys, la prioritat d’aquest centre és que els objectius definits a la Plataforma de Beijing (sorgits de la IV Conferència Mundial sobre la Dona, Pequín, 1995) es plasmin en els plans governamentals. La periodista argelina, Houda Mejri, membre de l’equip del CAGED, visità recentment la Universitat de les Illes Balears, on tinguérem l’ocasió d’entrevistar-la.

Houda Mejri és una entusiasta defensora de l’apoderament de la dona com a estratègia per modificar les relacions desiguals entre els gèneres.

Houda Mejri es una entusiasta defensora del empoderamiento de la mujer como estrategia para modificar las relaciones desiguales entre los géneros.

Pese a la diversidad religiosa, étnica, ambiental, económica y lingüística de las mujeres africanas, el denominador común de la mayor parte de ellas es la sumisión a la estructura patriarcal, que determina la subordinación legal, social, política y moral de la mujer al hombre, y que explica su retraso en el acceso a la educación, a la formación profesional, a la propiedad de la tierra, a los puestos de decisión...

Desde 1975, el Centro Africano para el Género y el Desarrollo (CAGED) lucha contra este estado de cosas, asesorando a los gobiernos para que refuercen sus políticas y programas en favor de la igualdad de sexos. En los últimos años, la prioridad de este centro pasa porque los objetivos definidos en la Plataforma de Beijing (surgidos de la IV Conferencia Mundial sobre la Mujer, Pekín, 1995) se plasmen en los planes gubernamentales. La periodista argelina, Houda Mejri, miembro del equipo del CAGED, visitó recientemente la Universidad de las Illes Balears, donde tuvimos ocasión de entrevistarla.

C.- Segons el CAGED, els governs i les multinacionals no inverteixen en els sectors on les dones constitueixen la major força de treball: agricultura, economia domèstica, salut, cura dels nins, processament agroalimentari...

Según el CAGED, los gobiernos y las multinacionales no invierten en los sectores donde las mujeres constituyen la mayor fuerza de trabajo: agricultura, economía doméstica, salud, cuidado de los niños, procesamiento agroalimentario...

HM.- En primer lloc, s'hauria de racionalitzar el debat sobre les qüestions de gènere i acabar amb les vaguetats al voltant d'aquest tema. En el nostre centre li volem donar una base científica a aquest controvertit assumpte.

L'economia té un paper hegemònic en el món i la millor manera d'inserir la perspectiva de gènere en els plans econòmics passa per conèixer l'aportació de la dona a l'economia real. Però com que les dones sempre han estat absents o marginades, en termes de xifres, de les estadístiques, el seu treball no s'ha comptabilitzat i no figura en les polítiques econòmiques o en els pressupostos. És paradoxal que el 75% de la població més pobre sigui femenina i, al mateix temps, que les dones siguin les productores del 80% o del 90% dels aliments necessaris per al continent.

El Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament ha realitzat un important treball d'investigació per conèixer els autèntics orígens del problema. El resultat d'aquests estudis s'ha concretat en l'índex de desenvolupament i gènere a Àfrica (AGDI), que contempla, qualitativament i quantitativa, les diferències existents a les principals esferes –social, política i econòmica– entre els homes i les dones dels 52 països africans. Ara, esperem que es converteixi en una eina eficaç per a governs i organitzacions a l'hora d'avaluar la posició real de la dona, i consignar-ne els progressos i l'apoderament.

En primer lugar, habría que racionalizar el debate sobre las cuestiones de género y acabar con las vaguedades en torno a este tema. En nuestro centro queremos darle una base científica a este controvertido asunto. La economía tiene un papel hegemónico en el mundo y el mejor modo de insertar la perspectiva de género en los planes económicos pasa por conocer la aportación de la mujer a la economía real. Pero como las mujeres siempre han estado ausentes o marginadas, en términos de

cifras, de las estadísticas, su trabajo no se ha contabilizado y no figura en las políticas económicas o en los presupuestos. Resulta paradójico que el 75% de la población más pobre sea femenina y, al mismo tiempo, las mujeres sean las productoras del 80% o 90% de los alimentos necesarios para el continente.

El Centro Africano para el Género y el Desarrollo ha realizado un importante trabajo de investigación para conocer los auténticos orígenes del problema. El resultado de estos estudios se ha concretado en el índice de desarrollo y género en África (AGDI), que contempla, cualitativa y cuantitativamente, las diferencias existentes en las principales esferas –social, política y económica– entre los hombres y las mujeres de los 52 países africanos. Ahora, esperamos que se convierta en una herramienta eficaz para gobiernos y organizaciones a la hora de evaluar la posición real de la mujer, y consignar los progresos y el empoderamiento de ésta.

C.- El Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM) ha manifestat que la globalització ajuda les dones cultivades, però reforça la situació precària de les dones pobres. Es pot afirmar que aquest fet sigui el responsable del recent empitjorament de la situació de la dona a Àfrica?

El Fondo de Desarrollo de las Naciones Unidas para la Mujer (UNIFEM) ha manifestado que la globalización ayuda a las mujeres cultivadas, pero refuerza la situación precaria de las mujeres pobres. ¿Puede afirmarse que este hecho sea el responsable del reciente empeoramiento de la situación de la mujer en África?

HM.- La mundialització, que hauria de tenir efectes positius –augmentar les ocasions de desenvolupament, una major participació dels països, etc.– ha estat, a causa de la falta de reglamentació, perjudicial per als països més vulnerables. El continent africà ha sofert els mals efectes del model econòmic derivat del Consens de Washington. La manca d'inversió en els serveis públics i la dificultat per accedir als crèdits i als recursos productius, per part dels més pobres, s'ha accentuat en el cas de milions de dones, situades en l'escala més baixa. Elles, que són les proveïdores econòmiques, les cuidadores i els pilars de la llar, han estat les que n'han sofert les principals conseqüències.

© UN Photo

© UN Photo | Evan Schneider

En el nostre centre tenim una consellera regional que treballa per reforçar el poder econòmic de les dones. A més, entre els principals objectius de la Nova Estratègia per al Desenvolupament d'Àfrica (NEPAD) –que cerca un desenvolupament socioeconòmic integrat per a Àfrica– es troba accelerar l'apoderament de la dona per promoure el seu paper en el desenvolupament del continent.

La mundialización, que debería tener efectos positivos –aumentar las ocasiones de desarrollo, mayor participación de los países, etc.– ha sido, por su falta de reglamentación, perjudicial para los países más vulnerables. El continente africano ha sufrido los malos efectos del modelo económico derivado del Consenso de Washington. La falta de inversión en los servicios públicos y la dificultad para acceder a los créditos y a los recursos productivos, por parte de los más pobres, se ha acentuado en el caso de millones de mujeres, situadas en la escala más baja. Ellas, que son las proveedoras económicas, las cuidadoras y los pilares del hogar, han sido quienes han sufrido las principales consecuencias.

En nuestro centro tenemos una consejera regional que

© UN Photo | Evan Schneider

El Centre Africà per al Gènere i el Desenvolupament, dirigit per la sociòloga Joséphine Ouedraogo, compta amb vuit professionals dels camps de l'antropologia, l'economia i la sociologia, i amb dues conselleres regionals especialitzades en drets humans i legals de les dones, i en l'enfortiment del seu poder econòmic. Aquest centre, que és una divisió de la Comissió Econòmica de les Nacions Unides per a Àfrica (CEA), promou el diàleg entre les organitzacions no governamentals i els governs, i és el responsable d'organitzar conferències intergovernamentals per avaluar el seguiment dels objectius de la Plataforma de Beijing. *El Centro Africano para el Género y el Desarrollo, dirigido por la sociòloga Joséphine Ouedraogo, cuenta con ocho profesionales de los campos de la antropología, la economía y la sociología, y con dos consejeras regionales especializadas en derechos humanos y legales de las mujeres, y en el fortalecimiento de su poder económico. Este centro, que es una división de la Comisión Económica de las Naciones Unidas para África (CEA), promueve el diálogo entre las organizaciones no gubernamentales y los gobiernos, y es el responsable de organizar conferencias intergubernamentales para evaluar el seguimiento de los objetivos de la Plataforma de Beijing.*

trabaja para reforzar el poder económico de las mujeres. Además, entre los principales objetivos de la Nueva Estrategia para el Desarrollo de África (NEPAD) –que busca un desarrollo socio-económico integrado para África– está el acelerar el empoderamiento de la mujer para promover su papel en el desarrollo del continente.

C.- L'ONU ha assenyalat que les dones són les primeres víctimes de la violència i la desintegració, però que, al mateix temps, són agents de pau i de desenvolupament.

La ONU ha señalado que las mujeres son las primeras víctimas de la violencia y la desintegración, pero que, al mismo tiempo, son agentes de paz y de desarrollo.

HM.- Malauradament, hi ha múltiples formes de violència contra la dona. La violència domèstica a Àfrica és moneda corrent i per eradicar-la s'ha de començar combatent la pobresa, la ignorància i l'absència de legislació. Les dones són també un grup molt vulnerable en situacions de guerra o de conflictes civils, ja que són objecte d'assassinats i violacions (el cas més recent és el de Darfur, Sudan), amb el consegüent perill de contagi del VIH/SIDA. És imprescindible que es promulguin lleis a fi que la dona pugui recórrer a la justícia i així assegurar-se el dret a la no-violència. Ella és la primera que s'ha de conscienciar del fet que està en possessió d'aquest dret; després cal sensibilitzar jutges, parlamentaris, policia, organitzacions

no governamentals. I una vegada que s'han aprovat les lleis s'han de començar a aplicar...

Quant al paper de la dona com a agent de pau, tenim el Comitè de Dones Africanes per a la Pau i el Desenvolupament (CFAPD), que és una comissió molt dinàmica formada per polítiques rellevants, que treballa per assegurar-se que les dones participin en les conversacions de pau i en la resolució de conflictes. Elles han aconseguit importants avenços a Burundi, Guinea, Libèria, Sierra Leone i a la República Democràtica del Congo.

Desgraciadament, hay múltiples formas de violencia contra la mujer. La violencia doméstica en África es moneda corriente y para erradicarla hay que empezar combatiendo la pobreza, la ignorancia y la ausencia de legislación. Las mujeres son también un grupo muy vulnerable en situaciones de guerra o de conflictos civiles, siendo objeto de asesinatos y violaciones (el caso más reciente lo tenemos en Darfur, Sudán), con el consiguiente peligro del contagio del VIH/SIDA.

Es imprescindible que se promulguen leyes para que la mujer pueda recurrir a la justicia y así asegurarse su derecho a la no-violencia. Ella es la primera que debe concienciarse de que está en posesión de ese derecho; después hay que sensibilizar a jueces, parlamentarios, policía, organizaciones no gubernamentales. Y una vez que se han aprobado las leyes hay que empezar a aplicarlas...

En cuanto al papel de la mujer como agente de paz, tenemos el Comité de Mujeres Africanas para la Paz y el Desarrollo (CFAPD), que es una comisión muy dinámica formada por relevantes políticas, que trabaja para

asegurarse que las mujeres participen en las conversaciones de paz y en la resolución de conflictos. Ellas han conseguido importantes avances en Burundi, Guinea, Liberia, Sierra Leona y en la República Democrática del Congo.

C.- El 6 de febrer de 2004 se celebrà per primera vegada el Dia Internacional de la Tolerància Zero contra la Mutilació Genital Femenina. Però la sensibilització no és suficient per lluitar contra aquestes terribles pràctiques. Quines altres mesures suggereix el CAGED?

El 6 de febrero de 2004 se celebró por vez primera el Día Internacional de la Tolerancia Cero contra la Mutilación Genital Femenina. Pero la sensibilización no es suficiente para luchar contra estas terribles prácticas. ¿Qué otras medidas sugiere el CAGED?

HM.- El nostre centre és partidari del treball sobre el terreny, la conscienciació, l'ajuda a les víctimes i l'aplicació de lleis. Tenim un comitè dedicat especialment a lluitar contra aquestes pràctiques nefastes. És important sensibilitzar les dones que practiquen l'ablació, els caps religiosos, els pares i mares, que aquests rituals de joventut tenen perilloses conseqüències físiques i psicològiques; però a més, suposen un canvi de vida per a la nina, que queda apartada del col·legi i és conduïda a un matrimoni forçat i precoç.

A través de les organitzacions no governamentals, tractem de trobar maneres alternatives de guanyar-se la vida per a les dones que practiquen aquest tipus d'operacions. També duem a terme una labor de conscienciació, individual i col·lectiva, per tal que la dona assumeixi que té dret al control sobre el seu propi cos.

© UN Photo | Eskinder Debebe

© UN Photo | Evan Schneider

Nuestro centro es partidario del trabajo sobre el terreno, la concienciación, la ayuda a las víctimas y la aplicación de leyes. Tenemos un comité dedicado especialmente a luchar contra estas prácticas nefastas. Es importante sensibilizar a las mujeres que practican la ablación, a los jefes religiosos, a los padres y madres, de que estos rituales de juventud tienen peligrosas consecuencias fisi-

La Setena Conferència Regional Africana sobre les Dones (Addis Abeba, octubre 2004) coincidió con el IV Fòrum per al Desenvolupament d'Àfrica dedicat al bon govern. Fou una excel·lent ocasió per exposar les qüestions de gènere i sensibilitzar els participants: ministres, caps tradicionals, parlamentaris, intel·lectuals, ONGD, mitjans de comunicació. Una de les principals conclusions fou que la igualtat de sexes i els drets econòmics i legals de les dones es troben estretament relacionats amb el desenvolupament del continent i, per consegüent, amb el seu bon govern.

cas y psicológicas; pero además, suponen un cambio de vida para la niña, que queda apartada del colegio y es conducida a un matrimonio forzado y precoz.

A través de las organizaciones no gubernamentales, tratamos de encontrar modos alternativos de ganarse la vida para las mujeres que practican este tipo de operaciones. También llevamos a cabo una labor de concienciación, individual y colectiva, para que la mujer asuma que tiene derecho al control sobre su propio cuerpo.

C.- Recientemente, la CEA ha celebrado la Setena Conferència Regional Africana sobre les Dones. Hi ha hagut progressos en algunes de les 12 esferes acordades a Beijing? S'han produït regressions?

Recientemente, la CEA ha celebrado la Séptima Conferencia Regional Africana sobre las Mujeres. ¿Ha habido progresos en algunas de las 12 esferas acordadas en Beijing? ¿Se han producido regresiones?

HM.- A pesar que els països africans i els seus governs presenten grans diferències, podem dir que s'han produït progressos reals i concrets a quatre àrees.

A l'àrea social, l'educació de les nines ha millorat sensiblement. La seva obligatorietat i gratuïtat han estat efectives. En països com la República Unida de Tanzània o el Senegal, gairebé s'ha doblat el nombre de nines que assisteixen a l'escola; a Tunísia s'arriba al 84% de nines escolaritzades. Són bones xifres.

Respecte a l'economia, els progressos són eloqüents. S'han promulgat lleis per reconèixer el dret de la dona a la propietat de la terra. L'accés de les dones als microcrèdits és també una qüestió de màxima importància, que canviarà la vida de moltes. Però, encara queda molt per fer. Des del nostre centre tractem d'aplicar la perspectiva de gènere als pressupostos i als sistemes de planificació dels governs, perquè no es poden assolir els objectius de desenvolupament econòmic i social si es margina més de la meitat de la població i no s'inverteix en els sectors on les dones són més actives.

En el camp de la salut, ha augmentat l'accés de les dones a la sanitat i s'ha produït un canvi de mentalitat respecte a la greu amenaça que representa la sida per a dones i adolescents, amb importants avenços en matèria de protecció.

Quant als drets humans i legals de les dones, s'ha ratificat el Protocol Addicional dels Drets Humans i s'han promulgat nombroses lleis en favor de la dona. Per

La Séptima Conferencia Regional Africana sobre las Mujeres (Addis Abeba, octubre 2004) coincidió con el IV Forum para el Desarrollo de África dedicado al buen gobierno. Fue una excelente ocasión para exponer las cuestiones de género y sensibilizar a los participantes: ministros, jefes tradicionales, parlamentarios, intelectuales, ONGD, medios de comunicación. Una de las principales conclusiones fue que la igualdad de sexos y los derechos económicos y legales de las mujeres están estrechamente relacionados con el desarrollo del continente y, por consiguiente, con su buen gobierno.

© UN Photo | Jorge Aramburu

exemple, Kenya té lleis molt progressistes i avui compta amb 36 dones al Parlament. També Algèria ha aprovat lleis molt favorables respecte a la participació política de les dones. S'ha produït un gran progrés, hem passat de la no-existència de la figura de la dona al seu reconeixement jurídic.

Malauradament, encara queden greus problemes: la inseguretats alimentària de milions de dones i la seva baixíssima productivitat econòmica, el desplaçament de la població provocat pels conflictes armats, la utilització de la dona com a arma de guerra, l'augment de dones infectades pel VIH/SIDA...

A pesar de que los países africanos y sus gobiernos presentan grandes diferencias, podemos decir que se han producido progresos reales y concretos en cuatro áreas. En el área social, la educación de las niñas ha mejorado sensiblemente. Su obligatoriedad y gratuidad han sido efectivas. En países como la República Unida de Tanzania o Senegal, casi se ha doblado el número de niñas que asisten a la escuela; en Túnez se llega al 84% de niñas escolarizadas. Son buenas cifras.

Respecto a la economía, los progresos son elocuentes. Se han promulgado leyes para reconocer el derecho de la mujer a la propiedad de la tierra. El acceso de las mujeres a los microcréditos es también una cuestión de máxima importancia, que cambiará la vida de muchas de ellas. Pero, todavía queda mucho por hacer. Desde nues-

© UN Photo | Martine Perret

tro centro tratamos de aplicar la perspectiva de género a los presupuestos y a los sistemas de planificación de los gobiernos, porque no se pueden alcanzar los objetivos de desarrollo económico y social si se margina a más de la mitad de la población y no se invierte en los sectores donde las mujeres son más activas.

En el campo de la salud, ha aumentado el acceso de las mujeres a la sanidad y se ha producido un cambio de mentalidad respecto a la grave amenaza que supone el sida para mujeres y adolescentes, con importantes avances en materia de protección.

En cuanto a los derechos humanos y legales de las mujeres, se ha ratificado el Protocolo Adicional de los Derechos Humanos y se han promulgado numerosas leyes en favor de la mujer. Por ejemplo, Kenya tiene leyes muy progresistas y hoy cuenta con 36 mujeres en el Parlamento. También Argelia ha aprobado leyes muy favorables respecto a la participación política de las mujeres. Se ha producido un gran progreso, hemos pasado de la no existencia de la figura de la mujer a su reconocimiento jurídico.

Desgraciadamente, todavía quedan graves problemas: la inseguridad alimentaria de millones de mujeres y su bajísima productividad económica, el desplazamiento de la población provocado por los conflictos armados, la utilización de la mujer como arma de guerra, el aumento de mujeres infectadas por el VIH/SIDA...

C.- Què li sembla la meta 4 dels Objectius del Mil·lenni ("eliminar les desigualtats de gènere a tots els nivells d'educació el 2015") a Àfrica?

¿Qué impresión tiene respecto a la meta 4 de los Objetivos del Milenio ("eliminar las desigualdades de género en todos los niveles de educación en 2015") en África?

HM.- Sens dubte, el seu compliment no és realitzable per a aquesta data, a menys que es produeixin canvis miraculosos. Cal proposar-se objectius i metes i agafar una velocitat de creuer, sortir de la improvisació. El viatge ha començat, la nostra esperança és que sigui durador.

Desde luego, su cumplimiento no es realizable para esa fecha, a no ser que se produzcan cambios milagrosos. Hay que proponerse objetivos y metas y adquirir una velocidad de crucero, salir de la improvisación. El viaje ha empezado, nuestra esperanza es que sea duradero.

www.uneca.org/beijingplus10/index.htm

Cap a

BEIJING

Hacia

Ara fa 30 anys, l'Organització de les Nacions Unides (ONU) proclamà el 1975 Any Internacional de la Dona i promogué la celebració de la primera conferència mundial sobre dones (Mèxic, 1975). El seguiren Copenhaguen, Nairobi i Beijing (Pequín).

"Ens movem cap endavant, sense retrocedir mai", fou el lema que animà la IV Conferència Mundial sobre la Dona (Beijing, 1995). La Plataforma d'Acció acordada en aquella conferència pels 189 països integrants de l'ONU, és el document més complet produït per una conferència de les Nacions Unides pel que fa als drets de les dones. Allà, es definiren un conjunt d'objectius estratègics, materialitzats en 12 esferes d'especial preocupació, i s'explicaren les mesures que havien de prendre, abans de l'any 2000, els governs, la comunitat internacional, les organitzacions no governamentals i el sector privat, per eliminar els obstacles que dificulten el progrés de la dona.

El 2000, l'Assemblea General de l'ONU celebrà Beijing + 5, un període extraordinari de sessions que examinà els avenços i retrocessos respecte als objectius fixats a la Plataforma de Beijing. Es reconegueren millores, però la resistència sociocultural, les limitacions financeres i la negativa a donar prioritat a l'avenç de les dones, impediren assolir la major part dels objectius esmentats.

Durant l'any 2004 ha tingut lloc el procés preparatori per a la Revisió Mundial Beijing + 10. Conferències regionals en els cinc continents, reunions d'organitzacions no governamentals i d'organitzacions intergovernamentals, juntament amb informes i estadístiques procedents dels estats, de grups d'experts, etc., convergiran a Beijing + 10. Entre el 28 de febrer i l'11 de març de 2005, a la seu de les Nacions Unides, es revisaran els progressos i blocatges en l'avenç de la dona al llarg dels últims 30 anys, tot incidint particularment en les 12 esferes de la Plataforma de Beijing.

Hace 30 años, la Organización de las Naciones Unidas (ONU) proclamó 1975 como Año Internacional de la Mujer y promovió la celebración de la primera conferencia mundial sobre mujeres (México, 1975). Le siguieron Copenhague, Nairobi y Beijing (Pekín).

"Moviéndonos hacia adelante, sin retroceder nunca", fue el lema que animó la IV Conferencia Mundial sobre la Mujer (Beijing, 1995). La Plataforma de Acción acordada en aquella conferencia por los 189 países integrantes de la ONU, es el documento más completo producido por una conferencia de las Naciones Unidas con relación a los derechos de las mujeres. Allí, se definieron un conjunto de objetivos estratégicos, materializados en 12 esferas de especial preocupación, y se explicaron qué medidas debían tomar, antes del año 2000, los gobiernos, la comunidad internacional, las organizaciones no gubernamentales y el sector privado, para eliminar los obstáculos que entorpecen el progreso de la mujer.

En 2000, la Asamblea General de la ONU celebró Beijing + 5, un período extraordinario de sesiones que examinó los avances y retrocesos respecto a los objetivos fijados en la Plataforma de Beijing. Se reconocieron mejoras, pero la resistencia sociocultural, las limitaciones financieras y la negativa a dar prioridad al avance de las mujeres, impidieron alcanzar la mayor parte de los citados objetivos.

Durante el año 2004 ha tenido lugar el proceso preparatorio para la Revisión Mundial Beijing + 10. Conferencias regionales en los cinco continentes, reuniones de organizaciones no gubernamentales y de organizaciones intergubernamentales, junto con informes y estadísticas procedentes de los Estados, de grupos de expertos, etc., convergerán en Beijing + 10. Entre el 28 de febrero y el 11 de marzo de 2005, en la sede de las Naciones Unidas, se revisarán los progresos y bloqueos en el adelanto de la mujer en los últimos 30 años, incidiendo particularmente en las

10

La primera esfera, referent al binomi dona-pobresa, requereix potenciar el paper econòmic de la dona i assolir la igualtat de gènere. El 70% de les persones que viuen en extrema pobresa són dones i, tot i que s'han produït avenços –molts de països han introduït la qüestió del gènere en les seves polítiques i programes–, encara ara les dones són

majoria quan parlem de població sumida en la pobresa extrema. Per a Noeleen Heyzer, directora executiva del Fons de les Nacions Unides per al Desenvolupament de la Dona (UNIFEM), la pobresa impedeix l'accés de les dones a l'educació, a l'enfortiment econòmic i a la participació política. És més, la feminització de la pobresa impedeix l'avenç dels 133 països en desenvolupament en tots els aspectes, inclosa l'equitat de gènere.

En matèria d'educació –element indispensable per a la millora econòmica i social de la dona–, des de 1995 s'ha progressat en l'eradicació de l'analfabetisme adult i en l'augment de matriculacions de nines en l'ensenyament primari i secundari. No obstant això, persisteix la disparitat de gènere en l'educació, reduïda només en un 25% durant els últims 10 anys.

L'accés de dones i nines a l'atenció i als serveis de salut apropiats, assequibles i de qualitat, també ha millorat, però encara queda un llarg camí per recórrer. El control

12 esferes de la Plataforma de Beijing.

La primera esfera, referida al binomio mujer-pobreza, requiere potenciar el papel económico de la mujer y alcanzar la igualdad de género. El 70% de las personas que viven en la extrema pobreza son mujeres y, aunque se han producido avances –muchos países han introducido la cuestión del género en sus políticas y programas–, todavía hoy las mujeres son mayoría cuando hablamos de población sumida en la pobreza extrema. Para Noeleen Heyzer, directora ejecutiva del Fondo de las Naciones Unidas para el Desarrollo de la Mujer (UNIFEM), la pobreza impide el acceso de las mujeres a la educación, al fortalecimiento económico y a la participación política. Es más, la feminización de la pobreza impide el avance de los 133 países en desarrollo en todos los aspectos, incluida la equidad de género.

En materia de educación –elemento indispensable para la mejora económica y social de la mujer–, desde 1995 se ha progresado en la erradicación del analfabetismo adulto y en el aumento de matriculaciones de niñas en la enseñanza primaria y secundaria. Sin embargo, persiste la disparidad de género en la educación, reducida sólo en un 25% en los últimos 10 años.

El acceso de mujeres y niñas a la atención y a los servicios de salud apropiados, assequibles y de calidad, también ha mejorado, pero todavía queda un largo camino que recorrer. El control de la fecundidad, los embarazos precoces, las enfermedades de transmisión sexual, los abortos en condiciones peligrosas o la malnutrición causada por la discriminación por motivos de género, continúan siendo graves problemas. En el rosario de la violencia contra la mujer –la violencia

de la fecunditat, els embarassos precoços, les malalties de transmissió sexual, els avortaments en condicions perilloses o la malnutrició causada per la discriminació per motius de gènere, continuen essent problemes greus. En el rosari de la violència contra la dona –la violència a la llar, les violacions, el tràfic de dones i nines, la prostitució forçada, la violència en situacions de conflicte armat, els assassinats per raons d'honor, la violència per causa del dot, l'infanticidi femení, la mutilació genital femenina i altres pràctiques i tradicions perjudicials– molts de països han promulgat lleis molt severes contra la violència de gènere, tot i que encara són vigents disposicions legals anacròniques, com ara el cas de l'Uruguai, el Brasil, Guatemala, l'Argentina i Nicaragua, on el violador o agressor que es casa amb la víctima queda exonerat de responsabilitat penal.

Es calcula que prop del 90% de víctimes de la guerra són civils, la gran majoria dones i nines. La cinquena esfera formulada a Beijing subratlla la necessitat de promoure la participació equitativa de la dona en la solució dels conflictes. A més, s'han aconseguit incloure, en la consideració de crims de guerra, els actes de violència contra la dona en situacions de conflictes armats: la violació, l'esclavitud sexual, la prostitució forçada, l'embaràs forçat, l'esterilització forçada, i qualsevol altra forma de violència sexual que constitueixi una violació greu dels convenis de Ginebra. Des de 1995, la participació de les dones en la força de treball ha augmentat de manera sostinguda a tot el món. Però, s'han accentuat les desigualtats basades en el gènere respecte a la remuneració i a les condicions de treball. Sí que hi ha hagut canvis substancials en el dret a la propietat de la terra: Bolívia, Eritrea, Malàisia, el Nepal, la República Dominicana, la República Unida de Tanzània, Uganda i Zimbabwe, han aprovat lleis que reconeixen la igualtat de drets de la dona a la propietat de la terra. La presència femenina a la cúpula del poder ha canviat poc durant els 10 anys transcorreguts des de Beijing. Les dones continuen en minoria en els parlaments nacionals, a pesar del fet que constitueixen la majoria de l'electorat a gairebé tots els països. Els països nòrdics ocupen un lloc preponderant, quant a la proporció de dones en els

en el hogar, las violaciones, la trata de mujeres y niñas, la prostitución forzada, la violencia en situaciones de conflicto armado, los asesinatos por razones de honor, la violencia por causa de la dote, el infanticidio femenino, la mutilación genital femenina y otras prácticas y tradiciones perjudiciales– muchos países han promulgado leyes muy severas contra la violencia de género, aunque todavía están vigentes disposiciones legales anacrónicas, como es el caso de Uruguay, Brasil, Guatemala, Argentina y Nicaragua, donde el violador o agresor que se casa con la víctima queda exonerado de responsabilidad penal.

Se estima que cerca del 90% de víctimas de la guerra son civiles, en su mayoría mujeres y niños. La quinta esfera formulada en Beijing subrayó la necesidad de promover la participación equitativa de la mujer en la solución de los conflictos. Además, se ha conseguido incluir, en la consideración de crímenes de guerra, los actos de violencia contra la mujer en situaciones de conflictos armados: la violación, la esclavitud sexual, la prostitución forzada, el embarazo forzado, la esterilización forzada, y cualquier otra forma de violencia sexual que constituya una violación grave de los convenios de Ginebra.

Desde 1995, la participación de las mujeres en la fuerza de trabajo ha aumentado de forma sostenida en todo el mundo. Pero, se han acentuado las desigualdades basadas en el género respecto a la remuneración y a las condiciones de trabajo. Sí ha habido cambios sustanciales en el derecho a la propiedad de la tierra: Bolivia, Eritrea, Malasia, Nepal, República Dominicana, República Unida de Tanzania, Uganda y Zimbabwe, han aprobado leyes que reconocen la igualdad de derechos de la mujer a la propiedad de la tierra.

La presencia femenina en la cúpula del poder ha cambiado poco en los 10 años transcurridos desde Beijing. Las mujeres siguen estando en minoría en los parlamentos nacionales, pese al hecho que las mujeres constituyen la mayoría del electorado en casi todos los países. Los países nórdicos ocupan un lugar preponderante, en cuanto a la proporción de mujeres en los parlamentos, y en África está aumentando considerablemente la participación política femenina.

Sí que ha resultado positiva la creación y el fortalecimiento

parlaments, i a Àfrica augmenta considerablement la participació política femenina.

Sí que ha estat positiva la creació i l'enfortiment de mecanismes institucionals per a l'avenç de la dona. Etiòpia, Indonèsia, la República Islàmica de l'Iran, Kenya, Mèxic, Nigèria, el Senegal i Zàmbia, entre d'altres, han establert organismes o dependències relacionades amb la dona per assolir els objectius definits a la Plataforma de Beijing. L'última esfera, la número 12, engloba les pitjors pràctiques i concerneix la nina; objecte de discriminació des de les primeres etapes de la seva vida. La seva situació d'inferioritat es reflecteix en la negació dels seus drets i necessitats fonamentals, i en actituds i pràctiques tan perjudicials com la preferència dels fills mascles, el matrimoni precoç, la mutilació genital, l'abús domèstic, l'incest, l'explotació sexual, la discriminació, una menor quantitat d'aliments i un menor accés a l'educació.

"Per tal que la situació canviï de veritat hem de transformar les paraules en fets i resultats", declara la directora d'UNIFEM, Noeleen Heyzer, i afegeix: "El 1995, les veus de les dones foren escoltades. Un decenni després, hem d'escoltar de nou aquestes veus." I les veus comencen a sonar. A les recents conferències dels organismes regionals que depenen de l'ONU, K. Y. Amoako, secretari executiu de la Comissió Econòmica per a Àfrica, manifestava que els avenços en la igualtat de gènere sembla que s'han alentit des de Beijing, excepte a Àfrica, on la situació és molt diferent: les dones constitueixen el 50% de les Comissionades de la Unió

to de mecanismos institucionales para el adelanto de la mujer. Etiopía, Indonesia, República Islámica del Irán, Kenya, México, Nigeria, Senegal y Zambia, entre otros, han establecido organismos o dependencias relacionadas con la mujer para alcanzar los objetivos definidos en la Plataforma de Beijing.

La última esfera, la número 12, engloba las peores prácticas y concierne a la niña; objeto de discriminación desde las primeras etapas de su vida. Su situación de inferioridad se refleja en la negación de sus derechos y necesidades fundamentales, y en actitudes y prácticas tan dañinas como la preferencia de los hijos varones, el matrimonio precoz, la mutilación genital, el abuso doméstico, el incesto, la explotación sexual, la discriminación, una menor cantidad de alimentos y un menor acceso a la educación.

"Para que la situación cambie de verdad debemos transformar las palabras en hechos y resultados", declara la directora de UNIFEM, Noeleen Heyzer, y añade: "En 1995, las voces de las mujeres fueron escuchadas. Un decenio después, debemos escuchar estas voces de nuevo."

Y las voces empiezan a sonar. En las recientes conferencias de los organismos regionales dependientes de la ONU, K. Y. Amoako, secretario ejecutivo de la Comisión Económica para África, manifestaba que los avances en la igualdad de género parecen ralentizados desde Beijing, excepto en África, donde la situación es muy diferente: las mujeres constituyen el 50% de las Comisionadas de la Unión Africana (UA) y en Rwanda consiguieron el 48% de los escaños del Parlamento. El tono del Comité de América Latina es más pesimista: aunque desde Beijing se han

Les 12 esferes de la Plataforma d'Acció de Beijing:

1. La dona i la pobresa
2. Educació i capacitació de la dona
3. La dona i la salut
4. La violència contra la dona
5. La dona i els conflictes armats
6. La dona i l'economia
7. La dona en l'exercici del poder i l'adopció de decisions
8. Mecanismes institucionals per al progrés de la dona
9. Els drets humans de la dona
10. La dona i els mitjans de difusió
11. La dona i el medi ambient
12. La nina

© UN Photo | Permatta Sudhakaran

Las 12 esferas de la Plataforma de Acción de Beijing:

1. La mujer y la pobreza
2. Educación y capacitación de la mujer
3. La mujer y la salud
4. La violencia contra la mujer
5. La mujer y los conflictos armados
6. La mujer y la economía
7. La mujer en el ejercicio del poder y la adopción de decisiones
8. Mecanismos institucionales para el adelanto de la mujer
9. Los derechos humanos de la mujer
10. La mujer y los medios de difusión
11. La mujer y el medio ambiente
12. La niña

Africana (UA) i a Rwanda aconseguiren el 48% dels escons del Parlament. El to del Comitè de l'Amèrica Llatina és més pessimista: tot i que des de Beijing s'han obtingut alguns èxits en l'escenari internacional, els drets humans de les dones no estan encara completament consolidats ni exempts a retrocessos. La Comissió per a Àsia i el Pacífic considera molt positius els avenços en matèria de política i de legislació per aconseguir l'equitat de gènere i combatre la pobresa de la dona. També percep millores en l'accés a la salut i a l'educació, i observa una participació més activa de la dona en la societat. Però crida l'atenció sobre l'explotació sexual de dones i nines, el VIH/SIDA, els efectes de la globalització i la falta de recursos econòmics i humans per promoure la igualtat de gènere. La Comissió per a l'Àsia Occidental assenyala que, a pesar dels esforços en l'àmbit polític i legislatiu, l'escassetat de recursos i l'herència sociocultural del món àrab actuen com a llast per a la consecució de la igualtat entre els sexes.

Per la seva banda, les reunions preparatòries d'organitzacions no governamentals han definit una sèrie d'objectius i estratègies que cal seguir: Beijing + 10 ha de ser una oportunitat per repolititzar els moviments globals de dones i presentar una agenda pròpia, enfront de l'"agenda minimalista" proposada pels estats membres de l'ONU. És necessari avançar en els drets humans de les dones i ubicar la Revisió de Beijing + 10 en un context que analitzi les forces globals que afecten les dones, com ara el militarisme, els fonamentalismes i la globalització. I, sobretot, mantenir viu l'esperit de Beijing i no retrocedir mai.

"No hi haurà negociacions a Beijing + 10", adverteix la Divisió de les Nacions Unides per a l'Avenç de la Dona (DAM), entitat coordinadora de la Revisió de 2005, tot indicant que no hi haurà retrocessos en els acords presos a Beijing.

obtenido algunos logros en el escenario internacional, los derechos humanos de las mujeres no están todavía completamente consolidados ni inmunes a retrocesos. La Comisión para Asia y el Pacífico considera muy positivos los avances en materia de política y de legislación para alcanzar la equidad de género y combatir la pobreza de la mujer. También aprecia mejoras en el acceso a la salud y a la educación, y observa una participación más activa de la mujer en la sociedad. Pero llama la atención sobre la explotación sexual de mujeres y niñas, el VIH/SIDA, los efectos de la globalización y la falta de recursos económicos y humanos para promocionar la igualdad de género. La Comisión para Asia Occidental señala que, pese a los esfuerzos en el ámbito político y legislativo, la escasez de recursos y la herencia socio-cultural del mundo árabe actúan como lastre para la consecución de la igualdad entre los sexes.

Por su parte, las reuniones preparatorias de organizaciones no gubernamentales han definido una serie de objetivos y estrategias a seguir: Beijing + 10 debe ser una oportunidad para re-politizar los movimientos globales de mujeres y presentar una agenda propia, frente a la "agenda minimalista" propuesta por los Estados miembros de la ONU. Es preciso avanzar en los derechos humanos de las mujeres y ubicar la Revisión de Beijing + 10 en un contexto que analice las fuerzas globales que afectan a las mujeres, como el militarismo, los fundamentalismos y la globalización. Y, sobre todo, mantener vivo el espíritu de Beijing y no retroceder nunca.

"No habrá negociaciones en Beijing + 10", previene la División de las Naciones Unidas para el Adelanto de la Mujer (DAM), entidad coordinadora de la Revisión de 2005, señalando que no habrá retrocesos en los acuerdos tomados en Beijing.

www.un-instraw.org/es

vocabulari solidari | vocabulario solidario

FEMINITZACIÓ DE LA POBRESA:

Aquest fenomen fa al·lusió al predomini progressiu de la dona entre la població empobrida. Dels 1.700 milions de persones que viuen en situacions de pobresa el 70% són dones, i això val tant per als països del Sud com per als països industrialitzats.

El sistema econòmic neoliberal, tan en voga des dels anys vuitanta, ha perjudicat la població femenina més pobre i ha augmentat les desigualtats de gènere; així ho reconeix l'informe 2000 del Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM). Els efectes negatius de la mundialització de l'economia han repercutit especialment sobre la dona: la reducció de les despeses públiques i dels programes socials s'han produït a costa de les famílies, i, en definitiva, de les dones, que són les que suporten sobre les seves espatlles la càrrega addicional.

Hom diu que la pobresa té "rostre de dona", i és que les dones estan més exposades a la pobresa a causa de la seva situació de precarietat, inseguretats i vulnerabilitat, atesa la seva posició subordinada als homes. Si es produeix una ruptura a la unitat familiar, la dona sol quedar amb menys capacitats, experiència i connexions amb el mercat laboral (per la seva tradicional dedicació a les feines domèstiques i a la cura dels infants).

Les dones que viuen en la pobresa es veuen privades sovint de l'accés a recursos fonamentals, com ara els préstecs, la terra o l'herència. No es recompensa ni es reconeix la seva feina. Les seves necessitats en matèria d'atenció a la salut i la nutrició no són prioritàries. No tenen un accés adequat a l'educació i als serveis de suport, i la seva participació en l'adopció de decisions a la llar i a la comunitat és mínima. Atrapada, doncs, en el cicle de la pobresa, la dona no té l'accés als recursos i als serveis per canviar la seva situació.

La Plataforma d'Acció aprovada per la Quarta Conferència Mundial sobre la Dona (Beijing, 1995) assenyala l'eradicació de la càrrega persistent i cada vegada major de la pobresa que pesa sobre la dona, com una de les 12 esferes d'especial preocupació que requereixen una atenció específica i l'adopció de mesures per part de la comunitat internacional, els governs i la societat civil.

APODERAMENT:

En matèria de cooperació al desenvolupament, aquest terme, traduït literalment de l'anglès *empowerment*, correspon al procés que propicia que les dones i altres grups marginats incrementin el seu poder, accedeixin a l'ús i al control dels recursos materials i simbòlics, guanyin influència i participin en el canvi social, la qual cosa implica que prenguin consciència dels seus drets, capacitats i interessos.

A mitjan dècada dels vuitanta, el terme "apoderament" assolí la màxima expressió, sobretot en els estudis relatius al gènere. Fou una paraula clau en el document acordat a la Quarta Conferència Mundial sobre la Dona, on apareix fins a 40 vegades. El diccionari de termes de les Nacions Unides (UNTERM) assenyala les paraules *potenciación*, *habilitación* i *emancipación*, com els equivalents castellans d'*empowerment*.

L'apoderament té una dimensió individual, com a procés mitjançant el qual els marginats eleven la seva autoestima, confiança i capacitat per respondre a les seves pròpies necessitats; habitualment aquestes persones tenen interioritzats els missatges culturals i ideològics d'opressió i subordinació, i cal treballar per ajudar-los a recuperar l'autoestima i la creença en el fet que estan legitimats per actuar en les decisions que els afecten. I una dimensió col·lectiva, referent al fet que les persones vulnerables tenen una major capacitat per participar i defensar els seus drets si s'uneixen amb uns objectius comuns. L'agrupament entorn d'un projecte concret: pous d'aigua, microcrèdits o qualsevol altre relacionat amb les necessitats pràctiques d'aquests col·lectius provoca millores a altres nivells.

L'apoderament està, doncs, estretament relacionat amb l'enfocament de Desenvolupament Humà, és a dir, amb l'increment de les capacitats de les persones (participació comunitària, presa col·lectiva de decisions, bon govern, etc.).

FEMINIZACIÓN DE LA POBREZA:

Este fenómeno alude al progresivo predominio de la mujer entre la población empobrecida. De los 1.700 millones de personas que viven en situaciones de pobreza el 70% son mujeres, y esto vale tanto para los países del Sur como para los países industrializados.

El sistema económico neoliberal, tan en voga desde los años ochenta, ha perjudicado a la población femenina más pobre y ha aumentado las desigualdades de género; así lo reconoce el informe 2000 del Fondo de Desarrollo de las Naciones Unidas para la Mujer (UNIFEM). Los efectos negativos de la mundialización de la economía han repercutido especialmente sobre la mujer: la reducción de los gastos públicos y de los programas sociales se han producido a expensas de las familias, y, en definitiva, de las mujeres, que son quienes soportan sobre sus hombros la carga adicional.

Se dice que la pobreza tiene "rostro de mujer", y es que las mujeres están más expuestas a la pobreza por su situación de precariedad, inseguridad y vulnerabilidad, dada su posición subordinada a los hombres. Si se produce una ruptura en la unidad familiar, la mujer suele quedar con menos capacidades, experiencia y conexiones con el mercado laboral (por su tradicional dedicación a las labores domésticas y al cuidado infantil).

Las mujeres que viven en la pobreza se ven privadas a menudo del acceso a recursos fundamentales, como son los préstamos, la tierra o la herencia. No se recompensa ni se reconoce su trabajo. Sus necesidades en materia de atención de la salud y nutrición no son prioritarias. Carecen de acceso adecuado a la educación y a los servicios de apoyo, y su participación en la adopción de decisiones en el hogar y en la comunidad es mínima. Atrapada, pues, en el ciclo de la pobreza, la mujer carece de acceso a los recursos y a los servicios para cambiar su situación.

La Plataforma de Acción aprobada por la Cuarta Conferencia Mundial sobre la Mujer (Beijing, 1995) señaló la erradicación de la carga persistente y cada vez mayor de la pobreza que pesa sobre la mujer, como una de las 12 esferas de especial preocupación que requieren la atención específica y la adopción de medidas por parte de la comunidad internacional, los gobiernos y la sociedad civil.

EMPODERAMIENTO:

En materia de cooperación al desarrollo, este término, traducido literalmente del inglés *empowerment*, corresponde al proceso que propicia que las mujeres y otros grupos marginados incrementen su poder, accedan al uso y control de los recursos materiales y simbólicos, ganen influencia y participen en el cambio social, lo que implica que tomen conciencia de sus derechos, capacidades e intereses.

A mediados de la década de los ochenta, el término "empoderamiento" alcanzó su máxima expresión, sobre todo en los estudios relativos al género. Fue una palabra clave en el documento acordado en la Cuarta Conferencia Mundial sobre la Mujer, donde aparece hasta 40 veces. El diccionario de términos de las Naciones Unidas (UNTERM) señala las palabras "potenciación", "habilitación" y "emancipación", como los equivalentes castellanos de *empowerment*.

El empoderamiento tiene una dimensión individual, como proceso por el que los marginados elevan su autoestima, confianza y capacidad para responder a sus necesidades propias; habitualmente estas personas tienen interiorizados los mensajes culturales e ideológicos de opresión y subordinación, y hay que trabajar para ayudarles a recuperar su autoestima y la creencia de que están legitimados para actuar en las decisiones que les afectan. Y una dimensión colectiva, referida a que las personas vulnerables tienen mayor capacidad para participar y defender sus derechos si se unen con unos objetivos comunes. El agrupamiento en torno a un proyecto concreto: pozos de agua, microcréditos o cualquier otro relacionado con las necesidades prácticas de esos colectivos provoca mejoras a otros niveles.

El empoderamiento guarda, pues, una estrecha relación con el enfoque de Desarrollo Humano, o sea, con el incremento de las capacidades de las personas (participación comunitaria, toma colectiva de decisiones, buen gobierno, etc.).

PROJECTES SOLIDARIS AL MÓN AMB SUPORT BALEAR

L'activitat solidària a les Illes Balears es troba en ple apogeu. Cada any són més les associacions que emprenen projectes relacionats amb la cooperació al desenvolupament i la sensibilització ciutadana, destinats a millorar la vida de milers de persones dels països del Sud. La Direcció General de Cooperació del Govern balear secunda, amb una gran part del seu pressupost, accions de cooperació al desenvolupament portades a terme per Organitzacions No Governamentals de Desenvolupament (ONGD) de les Illes Balears. D'entre les que reberen ajudes el 2003, hem seleccionat quatre projectes dirigits a la formació i capacitat de la dona, i a la defensa dels seus drets.

DIGNITAT

Projecte: Formació Professional per a Dones
País: Moçambic
Zona: Districte de Matola (Maputo)
ONGD: Dignitat
Subvenció: 21.091 €

Proyecto: Formación Profesional para Mujeres
País: Mozambique
Zona: Distrito de Matola (Maputo)
ONGD: Dignidad
Subvención: 21.091 €

Durant la dècada dels noranta, després de gairebé dues dècades d'enfrontament civil a Moçambic, sobrevingué un període de relativa calma. Això no obstant, l'any 2000, una sèrie de calamitats naturals destrossaren la majoria de les infraestructures del país. Ponts, carreteres i vies fèrries quedaren intransitables durant mesos; la fràgil economia moçambiquesa, que començava a arrencar, caigué en una situació crítica. El barri de Kongolote, en el districte de Matola, fou un dels assentaments on el govern real·lotjà la població rural de la província de Maputo, que havia perdut les terres i les cases.

Aquest projecte, iniciat fa dos anys, s'ha dirigit a les dones desocupades i als nins en situació de pobresa severa de Kongolote. Durant un període de 12 mesos s'ha impartit formació en oficis que permetran a les dones emprendre petites indústries familiars: costura, brodats, tintatges, cuina i nutrició. Un taller de costura, en règim de cooperativa, ocuparà les alumnes quan acabin el curs. Algunes, a més, han rebut nocions elementals de càlcul i alfabetització.

El projecte incloïa que els fills de les alumnes fossin atesos en una escola infantil durant el període de formació de les mares, i que rebessin una menjada diària, la qual cosa ha servit com a estímul perquè les mares assistissin als cursos.

A través de la cooperativa i de diverses activitats, es pretén promoure l'associacionisme dins el col·lectiu femení per lluitar contra la greu discriminació de gènere que pateix la dona moçambiquesa.

En la década de los noventa, después de casi dos décadas de enfrentamiento civil en Mozambique, sobrevino un período de relativa calma. Sin embargo, en el año 2000, una serie de calamidades naturales destrozaron la mayoría de las infraestructuras del país. Puentes, carreteras y vías férreas quedaron intransitables durante meses; la frágil economía mozambiqueña, que empezaba a despegar, cayó en una situación crítica. El barrio de Kongolote, en el distrito de Matola, fue uno de los asentamientos donde el gobierno realojó a la población rural de la provincia de Maputo, que había perdido las tierras y las viviendas.

Este proyecto, iniciado hace dos años, se ha dirigido a las mujeres desempleadas y a los niños en situación de pobreza extrema de Kongolote. Durante un período de 12 meses se ha impartido formación en oficios que permitirán a las mujeres emprender pequeñas industrias familiares: costura, bordados, teñidos, cocina y nutrición. Un taller de costura, en régimen de cooperativa, empleará a las alumnas cuando finalicen el curso. Algunas de ellas, además, han recibido nociones elementales de cálculo y alfabetización.

El proyecto incluía que los hijos de las alumnas fueran atendidos en una escuela infantil durante el período de formación de sus madres, y que recibieran una comida diaria, lo que ha servido como estímulo para que las madres acudieran a los cursos.

A través de la cooperativa y de diversas actividades, se pretende promover el asociacionismo dentro del colectivo femenino para luchar contra la grave discriminación de género que sufre la mujer mozambiqueña.

El projecte contempla la creació d'un taller de costura, en règim de cooperativa, que ocuparà part de les alumnes dels cursos de formació.

El proyecto contempla la creación de un taller de costura, en régimen de cooperativa, que empleará a parte de las alumnas de los cursos de formación.

PROYECTOS SOLIDARIOS EN EL MUNDO CON SOPORTE BALEAR

La actividad solidaria en las islas Baleares se halla en pleno apogeo. Cada año son más las asociaciones que emprenden proyectos relacionados con la cooperación al desarrollo y la sensibilización ciudadana, destinados a mejorar la vida de miles de personas de los países del Sur. La Dirección General de Cooperación del Govern Balear secunda, con una gran parte de su presupuesto, acciones de cooperación al desarrollo llevadas a término por Organizaciones No Gubernamentales de Desarrollo (ONGD) de las islas Baleares. De entre las que recibieron ayudas en 2003, hemos seleccionado cuatro proyectos dirigidos a la formación y capacitación de la mujer, y a la defensa de sus derechos.

ASSOCIACIÓ MARÍA PLAZA

Projecte: Realització i Publicació d'un Informe sobre la Violència Domèstica contra les Dones

País: Perú

Zona: Àmbit estatal

ONGD: Associació María Plaza

Soci local: Col·laboració amb un equip jurídic-social peruà i amb personal del Defensor del Poble del Perú

Subvenció: 56.797 €

Proyecto: Realización y Publicación de un Informe sobre la Violencia Doméstica contra las Mujeres

País: Perú

Zona: Ámbito estatal

ONGD: Asociación María Plaza

Socio local: Colaboración con un equipo jurídico-social peruano y con personal del Defensor del Pueblo de Perú

Subvención: 56.797 €

La Plataforma d'Acció de Beijing 95 declara que la violència en contra de les dones "és un obstacle per aconseguir els objectius d'igualtat, desenvolupament i pau". La violència familiar al Perú és un problema generalitzat que té com a principals víctimes les dones. Per tal de lluitar-hi en contra s'adoptà el 1993 la Llei de protecció enfront de la violència familiar, que estableix un procediment diferent i ràpid per tractar aquests casos de violència. Malgrat això, el 2000, Human Rights Watch assenyalava que hi havia encara greus problemes legals i pràctics, ja que la llei era deficient i incompleta i la seva aplicació no ofería una protecció adequada a les dones. Només durant el 2003 es dugueren a terme 77.445 reconeixements clínics relacionats amb casos de violència familiar al Perú.

Amb la finalitat de millorar les condicions de vida de les dones peruanes, l'Associació María Plaza ha elaborat un informe que té per objecte modificar la regulació legal de les mesures contra la violència domèstica al Perú i els instruments de protecció i de prevenció d'aquestes conductes.

En l'informe, realitzat per un equip jurídic i un altre social, han col·laborat professionals espanyols i peruans, i personal del Defensor del Poble del Perú. Per a la seva elaboració, s'ha recorregut a institucions, col·legis d'advocats, organitzacions no governamentals especialitzades en temes de gènere, associacions de dones i a entrevistes amb les maltractades i els seus agressors, i s'han consultat investigacions sociològiques, estudis de camp, dades i estadístiques provinents d'organismes públics (de la justícia, la sanitat i la seguretat).

La presentació de l'informe als mitjans de comunicació, als organismes públics i a les organitzacions no governamentals, entre d'altres, cerca impulsar modificacions legislatives i sensibilitzar l'opinió pública i els actors polítics, revelant el problema a la societat, conscienciant la dona sobre els seus drets, protegint la dona maltractada i castigant el culpable.

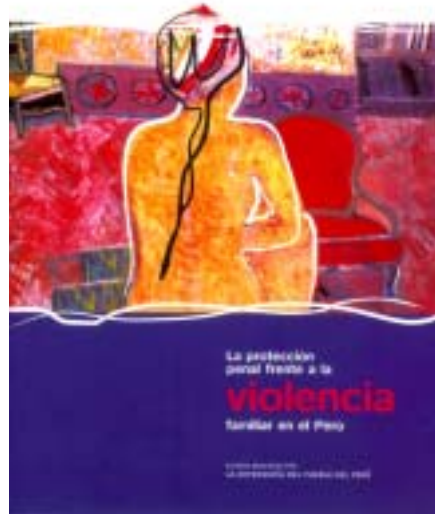
La Plataforma de Acción de Beijing 95 declara que la violencia en contra de las mujeres "es un obstáculo para lograr los objetivos de igualdad, desarrollo y paz". La violencia familiar en Perú es un problema generalizado que tiene como víctimas principales a las mujeres. Para luchar contra ella se adoptó en 1993 la Ley de Protección Frente a la Violencia Familiar, que establece un procedimiento diferente y rápido para tratar estos casos de violencia. Sin embargo, en 2000, Human Rights Watch señalaba que seguían existiendo graves problemas legales y prácticos, ya que la ley era deficiente e incompleta y su aplicación no ofrecía una protección adecuada a las mujeres. Sólo en 2003 se llevaron a cabo 77.445 reconocimientos clínicos relacionados con casos de violencia familiar en Perú.

Con el propósito de mejorar las condiciones de vida de las mujeres peruanas, la Asociación María Plaza ha elaborado un informe que tiene por objeto modificar la regulación legal de las medidas contra la violencia doméstica en Perú y los instrumentos de protección y de prevención de estas conductas.

En el informe, realizado por un equipo jurídico y uno social, han colaborado profesionales españoles y peruanos,

y personal del Defensor del Pueblo de Perú. Para su elaboración, se ha acudido a instituciones, colegios de abogados, organizaciones no gubernamentales especializadas en temas de género, asociaciones de mujeres y a entrevistas con las propias maltratadas y sus agresores, y se han consultado investigaciones sociológicas, estudios de campo, datos y estadísticas provenientes de organismos públicos (de la justicia, la sanidad y la seguridad).

La presentación del informe a los medios de comunicación, a los organismos públicos y a las organizaciones no gubernamentales, entre otros, busca impulsar modificaciones legislativas y sensibilizar a la opinión pública y a los actores políticos, revelando el problema a la sociedad, concienciando a la mujer sobre sus derechos, protegiendo a la mujer maltratada y castigando al culpable.

Sindicat de Treballadores i Treballadors de l'Ensenyament Intersindical de les Illes Balears (STEI-i)

Projecte: Capacitació de dones indígenes
País: Guatemala
Zona: Departament de Quiché
ONGD: Sindicat de Treballadores i Treballadors de l'Ensenyament Intersindical de les Illes Balears (STEI-i)
Soci local: Coordinadora Nacional de Viudes de Guatemala (CONAVIGUA)
Subvenció: 24.300 €

Proyecto: Capacitación de mujeres indígenas
País: Guatemala
Zona: Departamento de Quiché
ONGD: Sindicat de Treballadores i Treballadors de l'Ensenyament Intersindical de les Illes Balears (STEI-i)
Socio local: Coordinadora Nacional de Viudas de Guatemala (CONAVIGUA)
Subvención: 24.300 €

Guatemala –país amb una important diversitat cultural i lingüística– té la major proporció de població indígena de l'Amèrica Central. Malauradament, encara hi ha una forta discriminació social, econòmica, jurídica i política cap als indígenes. Segons el Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides (PNUD), les llars més pobres del país són rurals, indígenes i encapçalades per dones.

Durant els últims anys, la situació política, social i econòmica de Guatemala s'ha agreujat i els compromisos adquirits en els Acords de Pau estan paralyzats. El Departament de Quiché, al nord-oest del país, habitat per diverses ètnies maias, fou la regió que registrà un major nombre de matances durant el conflicte armat intern, a conseqüència del qual quedaren viudes multitud de dones.

La Coordinadora Nacional de Viudes de Guatemala (CONAVIGUA) ajuda les dones maias *quichés* a valorar les seves capacitats, defensar els seus drets i influir en el govern local. Per la seva part, l'organització STEI-i treballa des de fa anys en la formació de promotores municipals i comunitàries per a la defensa i el desenvolupament de la dona maia.

Aquest projecte, amb una durada de tres anys, capacitarà tres promotores i 30 dones, afiliades a CONAVIGUA, que han estat seleccionades per les comunitats dels municipis de Zacualpa, San Andrés Sajcabajá i Santa Cruz del Quiché.

Aquestes dones rebran formació en llengua *quiché* sobre qüestions de gènere, drets humans, desenvolupament humà i comunitari, salut reproductiva i liderat comunitari. A la vegada, les beneficiàries del projecte transmetran, a través de reunions comunitàries, els coneixements adquirits a la resta de dones del grup.

Guatemala –país con una importante diversidad cultural y lingüística– cuenta con la mayor proporción de población indígena de Centroamérica. Desgraciadamente, todavía existe una fuerte discriminación social, económica, jurídica y política hacia los indígenas. Según el Programa de Desarrollo de las Naciones Unidas (PNUD), los hogares más pobres del país son rurales, indígenas y encabezados por mujeres.

Durante los últimos años, la situación política, social y económica de Guatemala se ha agravado y los compromisos adquiridos en los Acuerdos de Paz están paralyzados. El Departamento de Quiché, en el noroeste del país, habitado por diversas etnias mayas, fue la región que registró mayor número de masacres durante el conflicto armado interno, quedando viudas multitud de mujeres.

La Coordinadora Nacional de Viudas de Guatemala (CONAVIGUA) ayuda a las mujeres mayas *quichés* a valorar sus capacidades, defender sus derechos e influir en el gobierno local. Por su parte, la organización STEI-i viene trabajando desde hace años en la formación de promotoras municipales y comunitarias para la defensa y el desarrollo de la mujer maia.

Este proyecto, con una duración de tres años, va a capacitar a tres promotoras y a 30 mujeres, afiliadas a CONAVIGUA, que han sido seleccionadas por las comunidades de los municipios de Zacualpa, San Andrés Sajcabajá y Santa Cruz del Quiché.

Estas mujeres recibirán formación en lengua *quiché* sobre cuestiones de género, derechos humanos, desarrollo humano y comunitario, salud reproductiva y liderazgo comunitario. A su vez, las beneficiarias del proyecto transmitirán, a través de reuniones comunitarias, los conocimientos adquiridos al resto de mujeres del grupo.

El projecte capacitarà tres promotores i 30 dones dels municipis de Zacualpa, San Andrés Sajcabajá i Santa Cruz del Quiché. Aquestes, al seu torn, transmetran a les dones de la seva comunitat les experiències i coneixements adquirits. El proyecto capacitará a 3 promotoras y a 30 mujeres de los municipios de Zacualpa, San Andrés Sajcabajá y Santa Cruz del Quiché. Éstas, a su vez, transmitirán a las mujeres de su comunidad las experiencias y conocimientos adquiridos.

Associació per a la Cooperació amb el Sud (ACSUR) Las Segovias

Projecte: Construcció i posada en funcionament d'un centre per a la Dona a la comunitat rural de Farjana
País: Marroc
Zona: Farjana (Nador)
ONGD: Associació per a la Cooperació amb el Sud (ACSUR) Las Segovias
Soci local: Centre d'Estudis Cooperatius per al Desenvolupament Local
Subvenció: 123.983 €

Proyecto: Construcción y puesta en funcionamiento de un centro para la Mujer en la comuna rural de Farjana
País: Marruecos
Zona: Farjana (Nador)
ONGD: Asociación para la Cooperación con el Sur (ACSUR) Las Segovias
Socio local: Centro de Estudios Cooperativos para el Desarrollo Local
Subvención: 123.983 €

La comunitat rural de Farjana, situada al nord-est del Marroc, en el Rif Oriental, ha estat tradicionalment excloua de les polítiques de desenvolupament del país. El 80% de la població, majoritàriament berber, es dedica a l'agricultura de subsistència i és extremadament pobre (el 50% no disposa de llum elèctrica i el 70% no té aigua potable). Les dones, a més, es troben sotmeses a una doble marginació: són poc valorades socialment i estan desprotegides per les institucions públiques, la qual cosa fa que la taxa d'analfabetisme femení s'acosti al 90%. Les peticions d'un bon nombre de dones de la regió que demanen un paper més rellevant en la societat rifeña i actuacions per acabar amb l'analfabetisme, feren començar aquest projecte, que cerca afavorir l'educació i la promoció de la dona amb l'objectiu de convertir-la en motor de desenvolupament de la zona. La millora de les condicions de vida dels seus habitants contribuirà, també, a frenar l'alta taxa d'emigració i la pèrdua de les tradicions culturals berbers.

El projecte, que té un termini d'execució de dos anys, s'ha iniciat amb la construcció d'un centre sociocultural al poble de Farjana per formar i capacitar les dones. A principis de 2005, es començaran a impartir els cursos d'alfabetització i de formació professional (costura, punt, telers i brodat), i d'higiene i conservació d'aliments, així com sessions de sensibilització en temes de gènere i ciutadania. A més es prestaran serveis d'assessorament i guarderia, fet que facilitarà que les mares assisteixin a les activitats. Els destinataris directes del projecte seran 260 persones, entre dones i nins, i els beneficiaris indirectes unes 2.500 persones.

Finalment, es constituirà una cooperativa productiva que permetrà que les dones capacitades professionalment desenvolupin activitats que generin ingressos. Elles seran les qui, en un futur proper, es facin càrrec de la gestió del centre.

La comunidad rural de Farjana, situada en el noreste de Marruecos, en el Rif Oriental, ha sido tradicionalmente excluida de las políticas de desarrollo del país. El 80% de la población, de mayoría beréber, se dedica a la agricultura de subsistencia y es extremadamente pobre (el 50% no dispone de luz eléctrica y el 70% no tiene agua potable). Las mujeres, además, se ven sometidas a una doble marginación: son poco valoradas socialmente y están desprotegidas por las instituciones públicas, lo que hace que la tasa de analfabetismo femenino ronde el 90%.

Las peticiones de un buen número de mujeres de la región demandando un papel más relevante en la sociedad rifeña y actuaciones para acabar con el analfabetismo, dieron inicio a este proyecto, que busca favorecer la educación y la promoción de la mujer con el objeto de convertirla en motor de desarrollo de la zona. La mejora de las condiciones de vida de sus habitantes contribuirá, también, a frenar la alta tasa de emigración y la pérdida de las tradiciones culturales berberes.

El proyecto, que tiene un plazo de ejecución de dos años, se ha iniciado con la construcción de un centro socio-cultural en el pueblo de Farjana para formar y capacitar a las mujeres. A principios de 2005, empezarán a impartirse los cursos de alfabetización y de formación profesional (costura, punto, telares y bordado), y de higiene y conservación de alimentos, así como sesiones de sensibilización en temas de género y ciudadanía. Además se prestarán servicios de asesoramiento y guardería, lo que facilitará que las madres asistan a las actividades. Los destinatarios directos del proyecto serán 260 personas, entre mujeres y niños, y los beneficiarios indirectos unas 2.500 personas.

Finalmente, se constituirá una cooperativa productiva que permitirá que las mujeres capacitadas profesionalmente desarrollen actividades que generen ingresos. Ellas serán quienes, en un futuro próximo, se hagan cargo de la gestión del centro.

Les obres del centre sociocultural van conclouent i aviat s'iniciaran les activitats de formació i capacitació per a dones de la comunitat de Farjana.

Las obras del centro socio-cultural están concluyendo y pronto se iniciarán las actividades de formación y capacitación para mujeres de la comunidad de Farjana.

GÈNERE I DESENVOLUPAMENT, DOS CONCEPTES QUE HAN DE SER INSEPARABLES

GÉNERO Y DESARROLLO, DOS CONCEPTOS QUE DEBEN SER INSEPARABLES

Indira Ghandi digué: “No volem que ens doneu peixos, volem que ens doneu la canya de pescar.” Aquesta frase féu història i contribuí a fer que la “caritat” deixés pas a la idea del desenvolupament sostenible en la cooperació internacional.

Indira Ghandi dijo: “No queremos que nos deis peces, queremos que nos deis la caña de pescar.” Esta frase hizo historia y contribuyó a que la “caridad” diera paso a la idea del desarrollo sostenible en la cooperación internacional.

Des de llavors, els organismes internacionals han anat, amb millor o pitjor fortuna, dissenyant polítiques amb la intenció que la població fos beneficiària i coparticip en l'únic desenvolupament possible, el desenvolupament humà. Però el desenvolupament humà és impossible sense les dones. Això, que sembla un tòpic, és un pensament que s'ha obert pas amb molta dificultat, potser perquè la ceguesa és consubstancial a la condició humana. Al llarg dels anys seixanta, s'anaren introduint una sèrie d'enfocaments en els programes de desenvolupament. El primer fou l'enfocament de Benestar en els seus vessants Antipobresa i Eficiència.

Desde entonces, los organismos internacionales han ido, con mejor o peor fortuna, diseñando políticas para que la población fuera beneficiaria y coparticipe en el único desarrollo posible, el desarrollo humano.

Però durant els anys setanta, l'Organització de les Nacions Unides hagué de reconèixer que no s'havien aconseguit pal·liar, ni de molt, els efectes més greus de desigualtat entre països, i enormes sectors de la població mundial continuen sota uns índexs de pobresa inacceptables. Foren moltes les veus que s'alçaren assenyalant, com una de les principals causes, la situació de les dones a la majoria de les societats, denunciant que el desenvolupament econòmic no significava una millora per a elles. Els estudis posaren de manifest mancances de tot tipus i una aclaparadora falta de drets; a més, massa projectes no havien contemplat les situacions de les dones viudes o dones cap de família, o la dificultat d'accedir a l'educació o al con-

Pero el desarrollo humano es imposible sin las mujeres. Esto, que parece una perogrullada, es un pensamiento que se ha ido abriendo paso con mucha dificultad, quizás porque la ceguera es consubstancial a la condición humana. En los años sesenta, se fueron introduciendo una serie de enfoques en los programas de desarrollo. El primero fue el enfoque de Bienestar en sus vertientes Antipobreza y Eficiencia.

Pero en los años setenta, la Organización de las Naciones Unidas tuvo que reconocer que no se habían conseguido paliar, ni de lejos, los efectos más graves de desigualdad entre países, y enormes sectores de la población mundial seguían bajo unos índices de pobreza inaceptables. Fueron muchas las voces que se alzaron señalando, como una de las principales causas, la situación de las mujeres en la mayoría de las sociedades, denunciando que el desarrollo económico no significaba una mejora para ellas. Los estudios sacaron a la luz carencias de todo tipo y una abrumadora falta de derechos; además, demasiados proyectos no habían contemplado las situaciones de las mujeres viudas o mujeres cabeza de familia, o la dificultad de acceder a la educación o al control de su fecundidad. También se

trol de la seva fecunditat. També es comprovà que aquells que situaven les dones en el centre, com a sustentadores dels projectes, multiplicaven els seus efectes.

Des d'aleshores, i en una dinàmica d'"assaig, error, rectificació", s'han anat definint objectius i prioritats consensuades a escala internacional, per conformar un marc comú d'actuació amb propostes més justes i equitatives.

L'enfocament Dona i Desenvolupament (MED) veia les dones no com a meres receptors passives de programes de benestar, sinó com a agents de desenvolupament econòmic de les seves comunitats. Aquest enfocament forçava les dones a intervenir en les esferes productiva i reproductiva, i en les tasques comunitàries, però no qüestionava la base de les estructures que feien possible la seva situació de discriminació.

No fou sinó a la IV Conferència de la Dona de Nacions Unides (Pequín, 1995), on quedà clar que la situació de desavantatge de les dones no té arrel biològica, sinó que es basa en factors socials, polítics i econòmics. A Pequín, s'establí l'objectiu d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes, com un aspecte que ha d'influir sobre el conjunt de les polítiques i plans de desenvolupament. És la famosa transversalització o *mainstreaming*, en la nomenclatura anglosaxona. El Pla Director de la Cooperació Espanyola (2001-2004), és coherent amb aquesta línia; recentment s'han publicat les estratègies que l'acompanyen.

Difícilment es podrà ser eficaç si no s'entén el perquè de les coses. Amb aquesta finalitat, és imprescindible utilitzar la perspectiva de gènere en l'anàlisi, és a dir, incloure la reflexió, l'experiència i les necessitats i interessos de les dones en aquesta anàlisi. L'enfocament Gènere en Desenvolupament (GED) procura assegurar que els interessos i experiències de les dones siguin part integral dels projectes.

No convé dissenyar un projecte aliè a aquesta perspectiva, que pretengui afegir-la al final. Això no és un guisat al qual es pot afegir la sal en qualsevol moment de la cocció.

Com diu el conegut fotògraf Sebastião Salgado: "No hi ha desenvolupament sostenible –ni futur– si es manté la marginació de la meitat de la població i es limita el seu accés a l'exercici de la ciutadania."

Nina Parrón, coordinadora d'Activitats Externes de l'Institut Balear de la Dona.

comprobó que aquellos que ponían a las mujeres en el centro, como sustentadoras de los proyectos, multiplicaban sus efectos.

Desde entonces, y en una dinámica de "ensayo, error, rectificación", se han ido definiendo objetivos y prioridades consensuadas a escala internacional, para conformar un marco común de actuación con propuestas más justas y equitativas. El enfoque Mujer y Desarrollo (MED) veía a las mujeres no como meras receptoras pasivas de programas de bienestar, sino como agentes de desarrollo económico de sus comunidades. Este enfoque forzaba a intervenir a las mujeres en las esferas productiva y reproductiva, y en las labores comunitarias, pero no cuestionaba la base de las estructuras que hacían posible su situación de discriminación.

*No fue sino en la IV Conferencia de la Mujer de Naciones Unidas (Pekín, 1995), que quedó claro que la situación de desventaja de las mujeres no tiene raíz biológica, sino que se basa en factores sociales, políticos y económicos. En Pekín, se estableció el objetivo de igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres, como un aspecto que debe influir sobre el conjunto de las políticas y planes de desarrollo. Es la famosa transversalización o *mainstreaming*, en su nomenclatura anglosajona. El Plan Director de la Cooperación Española (2001-2004), es coherente con esta línea; recientemente se han publicado las estrategias que lo acompañan.*

Difícilmente se podrá ser eficaz si no se entiende el porqué de las cosas. Con esta finalidad, es imprescindible utilizar la perspectiva de género en el análisis, o sea, incluir la reflexión, la experiencia y las necesidades e intereses de las mujeres en este análisis. El enfoque Género en Desarrollo (GED) procura asegurar que los intereses y experiencias de las mujeres sean parte integral de los proyectos.

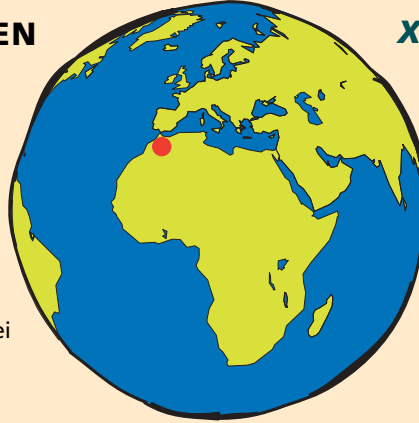
No conviene diseñar un proyecto ajeno a esta perspectiva, pretendiendo agregarla al final. Esto no es un guiso al que se le puede añadir la sal en cualquier momento de la cocción.

Como dice el conocido fotógrafo Sebastião Salgado: "No hay desarrollo sostenible –ni futuro– si se mantiene la marginación de la mitad de la población y se limita su acceso al ejercicio de la ciudadanía."

Nina Parrón, coordinadora de Actividades Externas del Institut Balear de la Dona.

XAUEN

Superfície: 4.350 km²
Població: 505.000 habitants
Idioma: Àrab, berber, francès, espanyol
Clima: Mediterrani i semiàrid
Economia: Agricultura, pesca, artesanía, turisme
Govern: La província està administrada per un governador elegit pel rei

XAUEN

Superfície: 4.350 km²
Población: 505.000 habitantes
Idioma: Árabe, bereber, francés, español
Clima: Mediterráneo y semiárido
Economía: Agricultura, pesca, artesanía, turismo
Gobierno: La provincia está administrada por un gobernador elegido por el rey

MILLORANT LA VIDA DE LES DONES DE XAUEN

La província de Xauen, i la ciutat del mateix nom, se situen a la zona del Rif, al nord del Marroc. De geografia muntanyosa, aquesta regió és una de les més endarrerides i pobres del país: els seus serveis i infraestructures són molt deficientes, i la població pateix greus mancances. És curiosa la presència de nombroses organitzacions no governamentals de desenvolupament, que compleixen l'escassa inversió de l'Estat a la zona.

La població, originalment berber, manté llengua pròpia –l'amazigh en el seu dialecte rifeño– i costums, tot i que comparteix amb la societat del Magrib la confesió musulmana i l'estructura patriarcal. A la cultura berber, la màxima aspiració de la dona és ser una mare fecunda i una esposa fidel, i ja des de nina ha d'assumir un estricte codi de conducta regit per conceptes com ara l'honor, la respectabilitat i la vergonya. Però la dona berber, com la de la resta del país, està sotmesa a la *mudawana* –codi de l'estatut personal i de la família– que, fins fa uns mesos, discriminava la dona des del seu naixement i la considerava una menor sota la tutela de l'home.

Amb la llei que reforma la *mudawana*, aprovada el 2004, la dona ja no depèn de l'home i comparteix la responsabilitat de la família, la poligàmia queda pràcticament bandejada, s'amplia l'edat mínima de la jove per contraure matrimoni, que passa dels 15 als 18 anys, i la dona divorciada pot tenir la guarda i custòdia dels fills. Ara fa falta que la nova llei es conegui, s'apliqui i colpeixi la societat perquè de veritat es produeixi un canvi a la vida de la dona.

Proporcionar assessorament jurídic a les dones de la província de Xauen fou l'objectiu del projecte que, el 2003, emprengué

La ciutat emmurallada de Xauen.
La ciudad amurallada de Xauen.

MEJORANDO LA VIDA DE LAS MUJERES DE XAUEN

La província de Xauen, y la ciudad del mismo nombre, se sitúan en la zona del Rif, al norte de Marruecos. De geografía montañosa, esta región es una de las más atrasadas y pobres del país: sus servicios e infraestructuras son muy deficientes, y la población padece graves carencias. Es llamativa la presencia de numerosas organizaciones no gubernamentales de desarrollo, que suplen la escasa inversión del Estado en la zona.

La población, originalmente bereber, mantiene lengua propia –el amazigh en su dialecto rifeño– y costumbres, aunque comparte con la sociedad del Magreb la confesión musulmana y la estructura patriarcal. En la cultura bereber, la máxima aspiración de la mujer es ser una madre fecunda y una esposa fiel, y ya desde niña debe asumir un estricto código de conducta regido por conceptos tales como el honor, la respetabilidad y la vergüenza. Pero la mujer bereber, como la del resto del país, está sometida a la *mudawana* –código del estatuto personal y de la familia– que, hasta hace unos meses, discriminaba a la mujer desde su nacimiento y la consideraba como una menor bajo la tutela del hombre.

Con la ley que reforma la *mudawana*, aprobada en 2004, la mujer ya no depende del hombre y comparte la responsabilidad de la familia, la poligamia queda práctica-

mente desterrada, se amplía la edad mínima de la joven para contraer matrimonio, que pasa de los 15 a los 18 años, y la mujer divorciada puede tener la guarda y custodia de los hijos. Ahora hace falta que la nueva ley sea conocida, se aplique y cale en la sociedad, para que de verdad se produzca un cambio en la vida de la mujer.

Proporcionar asesoramiento jurídico a las mujeres de la provincia de Xauen fue

L'Assemblea de Dones, organització balear dedicada a millorar les condicions de vida de les dones. En col·laboració amb l'associació local Talasemtane establiren el Centre Jurídic Talasemtane, que disposa d'un departament jurídic, un altre de psicològic i un departament per a la recerca i orientació del treball. A la dona que acudeix al centre se li assigna, si és necessari, un advocat i/o un psicòleg, i se li proporciona acompanyament al tribunal. Una vegada resolt el seu cas, es realitza un seguiment als tres mesos, als sis mesos i a l'any per tal de conèixer la seva situació.

Les demandes de les principals beneficiàries –dones casades i amb fills, analfabetes, i d'edats compreses entre els 26 i els 60 anys– estan relacionades, principalment, amb la sol·licitud de divorci, el registre dels fills en el llibre de família o la possibilitat de rebre una pensió alimentària.

Avui en dia, amb la reforma de la *mudawana*, la tasca d'aquest centre té més sentit que mai, ja que la majoria de dones desconeixen els seus drets i no disposen d'un lloc on anar per sol·licitar informació i ajuda. Hi ha casos de dones divorciades, o amb el matrimoni anul·lat, que no tenen cap notícia del seu nou estat civil i continuen cohabitant amb l'home del qual s'han separat legalment. També, la precària situació en què es troben moltes dones impedeix que abandonin els seus marits per no caure en situacions desesperades, o deixen l'elecció de l'advocat a les mans de l'espòs perquè no tenen independència econòmica. I és habitual que, quan pateixen maltractament físic i/o psicològic, no acudeixin a la policia per la necessitat d'haver de presentar un testimoni imparcial.

A més d'informar les dones dels seus drets i deures, en el centre es realitzen seminaris sobre salut reproductiva, planificació familiar, malalties de transmissió sexual i càncer de mama, i s'imparteixen classes d'alfabetització i d'informàtica. La formació en les noves tecnologies de la informació facilita l'accés de les dones al món laboral; sobretot en una societat on l'esfera d'allò que és públic s'adscriu al món masculí i l'esfera d'allò que és privat al femení. De tal manera és així, que les dones que duen a terme la campanya d'informació,

el objetivo del proyecto que, en 2003, emprendió Asamblea de Dones, organización balear dedicada a mejorar las condiciones de vida de las mujeres. En colaboración con la asociación local Talasemtane establecieron el Centro Jurídico Talasemtane, que cuenta con un departamento jurídico, uno psicológico y un departamento para la búsqueda y orientación del trabajo. A la mujer que acude al centro se le asigna, si es necesario, un abogado y/o un psicólogo, y se le proporciona acompañamiento al tribunal. Una vez resuelto su caso, se realiza un seguimiento a los

tres meses, a los seis meses y al año para conocer su situación. Las demandas de las principales beneficiarias –mujeres casadas y con hijos, analfabetas, y con edades de entre 26 y 60 años– están relacionadas, principalmente, con la solicitud de divorcio, el registro de los hijos en el libro de familia o la posibilidad de recibir una pensión alimentaria.

Hoy día, con la reforma de la *mudawana*, la labor de este centro tiene más sentido que nunca, pues la mayoría de mujeres desconocen sus derechos y no disponen de un lugar al que acudir para solicitar información y ayuda. Se dan casos de mujeres divorciadas, o con el matrimonio anulado, que no tienen noticia de su nuevo estado civil y siguen cohabitando con el hombre del que se han separado legalmente. También, la precaria situación en que se hallan muchas mujeres les impide abandonar a sus maridos para no caer en situaciones desesperadas, o dejan la elección del abogado en manos del esposo porque no tienen

independencia económica. Y es corriente que, cuando sufren maltrato físico y/o psicológico, no acudan a la policía por la necesidad de tener que presentar un testigo imparcial.

Además de informar a las mujeres sobre sus derechos y deberes, en el centro se realizan seminarios sobre salud reproductiva, planificación familiar, enfermedades de transmisión sexual y cáncer de mama, y se imparten clases de alfabetización y de informática. La formación en las nuevas tecnologías de la información facilita el acceso de las mujeres al mundo laboral; sobre todo en una sociedad donde la esfera de lo público se adscribe al mundo masculino y la esfera

Els responsables del centre jurídic, durant una reunió d'avaluació del projecte.

Los responsables del centro jurídico, durante una reunión de evaluación del proyecto.

El Centre Talasemtane disposa d'una cooperativa tèxtil.

El Centro Talasemtane cuenta con una cooperativa textil.

Les dones, vestides amb gel-labes o amb el vestit tradicional del Rif, es poden moure per espais públics, sense aixecar recels.
Las mujeres, vestidas con chilabas o el traje tradicional del Rif, pueden moverse por espacios públicos, sin levantar recelos.

Assemblea de Dones realitza campanyes de sensibilització sobre els drets de les dones al Marroc.
Asamblea de Dones realiza campañas de sensibilización sobre los derechos de las mujeres en Marruecos.

per donar a conèixer l'existència i les activitats del centre a les escoles, instituts, barris i llogarets, es fan acompanyar per homes per infondre més confiança en els seus receptors.

A l'estiu de 2004, representants de l'Assemblea de Dones viatjaren a Xauen per comprovar la marxa del projecte. Allà es reuniren amb dones de diferents associacions, dedicades a temes de la dona, i conegueren professores, científiques, advocades, tècniques –que són una minoria–, enfront d'una gran majoria de dones que no han tingut oportunitats i són analfabetes, sense recursos econòmics ni estabilitat laboral i deixades a la seva sort en cas de divorci. Les nostres representants observaren que, a pesar de les diferents realitats de les dones d'aquesta província (edat, nivell d'instrucció, hàbitat rural o urbà), totes compartien una situació de discriminació, fruit del seu passat i la seva cultura. Conegueren casos com el de Leila, una professora amb tres filles, una situació acomodada i dominant el francès, que consent que el seu marit tingui una segona esposa, o el d'Amel, una feminista molt orgullosa de tenir només un fill, però que després de casar-se s'ha posat el vel. Tot això fa pensar, què se'n farà de tantes i tantes dones, en condicions infinitament pitjors i amb un menor accés a la cultura i a la informació? I no obstant això, i a pesar de viure en una societat on no són ben vistes les dones que es fan sentir i tenen les seves pròpies opinions, la gran majoria d'aquestes dones aspira a canviar la seva realitat i contempla amb verdader interès l'evolució del paper de la dona en altres societats mediterrànies.

de lo privado al femenino. De tal modo es así, que las mujeres que llevan a cabo la campaña de información, para dar a conocer la existencia y las actividades del centro en escuelas, institutos, barrios y aldeas, se hacen acompañar por varones para infundir mayor confianza en sus receptores.

En verano de 2004, representantes de la Asamblea de Dones viajaron a Xauen para comprobar la marcha del proyecto. Allí se reunieron con mujeres de diferentes asociaciones, dedicadas a temas de la mujer, y conocieron a profesoras, científicas, abogadas, técnicas –que son una minoría–, frente a una gran mayoría de mujeres que no han tenido oportunidades y son analfabetas, sin recursos económicos ni estabilidad laboral y dejadas a su suerte en caso de divorcio. Nuestras representantes observaron que, pese a las diferentes realidades de las mujeres de esta provincia (edad, nivel de instrucción, hábitat rural o urbano), todas ellas compartían una situación de discriminación, fruto de su pasado y su cultura. Conocieron casos como el de Leila, una profesora con tres hijas, una situación acomodada y dominando el francés, que consiente en que su marido tenga una segunda esposa, o el de Amel, una feminista muy orgullosa de tener sólo un hijo, pero que después de casarse se ha puesto el velo. Lo que lleva a pensar, ¿qué no será de tantas y tantas mujeres, en condiciones infinitamente peores y con menor acceso a la cultura y a la información? Y sin embargo, y pese a vivir en una sociedad donde no están bien vistas las mujeres que se hacen oír y tienen sus propias opiniones, la gran mayoría de estas mujeres aspira a cambiar su realidad y contempla con verdadero interés la evolución del papel de la mujer en otras sociedades mediterráneas.

Beques per realitzar pràctiques en països empobrits

Una de les actuacions del Conveni 2004, acordat per la Direcció General de Cooperació i la Universitat de les Illes Balears (UIB), és la convocatòria de beques per realitzar pràctiques en països empobrits de l'Amèrica Central, l'Amèrica del Sud i Àfrica. S'han concedit 30 beques a estudiants de la UIB: set estudiants faran les seves pràctiques a la Xarxa d'Escoles Alternatives del Perú, tres a Funsalprodesa a El Salvador, quatre a la Unió de l'Acció Femenina del Marroc, tres estudiants a Adehqua a Guatemala, un en el Centre d'Azrou per al desenvolupament comunitari del Marroc, dos en el Centre de Ciències de la Salut del Brasil, quatre en el Col·legi Espanyol Ramón y Cajal del Marroc i altres quatre estudiants en el Col·legi Espanyol Jacinto Benavente del Marroc. La dotació econòmica de cada beca és de 1.500 €.

Becas para realizar prácticas en países empobrecidos

Una de las actuaciones del Convenio 2004, acordado por la Dirección General de Cooperación y la Universidad de las Illes Balears (UIB), es la convocatoria de becas para realizar prácticas en países empobrecidos de América Central, América del Sur y África. Se han concedido 30 becas a estudiantes de la UIB: siete estudiantes harán sus prácticas en la Red de Escuelas Alternativas de Perú, tres en Funsalprodesa en El Salvador, cuatro en la Unión de la Acción Femenina de Marruecos, tres en Adehqua en Guatemala, uno en el Centro de Azrou para el desarrollo comunitario de Marruecos, dos en el Centro de Ciencias de la Salud de Brasil, cuatro en el Colegio Español Ramón y Cajal de Marruecos y otros cuatro estudiantes en el Colegio Español Jacinto Benavente de Marruecos. La dotación económica de cada beca es de 1.500 €.

Conveni de la Conselleria de Presidència i Esports amb els Fons Insulars (2004-2007)

Conveni instrumental entre la Conselleria de Presidència i Esports del Govern de les Illes Balears i el Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació, el Fons Pitiús de Cooperació i el Fons Menorquí per a la concessió d'una subvenció destinada a projectes de cooperació, sensibilització ciutadana i emergències.

El Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació rebrà 740.000 € anuals, al llarg del període 2004-2007.

El Fons Pitiús i el Fons Menorquí rebran 375.000 € anuals, al llarg del període 2004-2007.

Convenio de la Consejería de Presidencia y Deportes con los Fondos Insulares (2004-2007)

Convenio instrumental entre la Consejería de Presidencia y Deportes del Govern de les Illes Balears, el Fondo Mallorquín de Solidaridad y Cooperación, el Fondo Pitiuso de Cooperación y el Fondo Menorquín, para la concesión de una subvención destinada a proyectos de cooperació, sensibilización ciudadana y emergencias.

El Fondo Mallorquín de Solidaridad y Cooperación recibirá 740.000 € anuales, durante el período 2004-2007.

El Fondo Pitiuso y el Fondo Menorquín recibirán 375.000 € anuales, durante el período 2004-2007.

Convocatòries 2005

Pròximament s'han de publicar les convocatòries de subvencions per a l'any 2005:

- per realitzar projectes de cooperació per al desenvolupament i emergències, amb una quantia de 4.000.000 €.
- per realitzar projectes de sensibilització, amb una quantia de 400.000 €.
- per realitzar projectes de cooperants, amb l'aportació de 300.000 €.
- perquè les comunitats balears realitzin projectes de cooperació en els països on radiquen, amb l'aportació de 300.000 €.

Convocatorias 2005

Próximamente se publicarán las convocatorias de subvenciones para el año 2005:

- para realizar proyectos de cooperación al desarrollo y emergencias, siendo la cuantía de 4.000.000 €.
- para realizar proyectos de sensibilización, con una cuantía de 400.000 €.
- para realizar proyectos de cooperantes, con la aportación de 300.000 €.
- para que las comunidades balears realicen proyectos de cooperación en los países donde radican, con la aportación de 300.000 €.

subscriu-te | suscríbete
gratuïtament | gratuitamente

cooperant
www.cooperant.org

Nom i llinatges / Nombre y apellidos

Telèfon / Teléfono

Adreça / Dirección

Localitat / Localidad

Província / Provincia

E-mail

CP

nre. exemplars
núm. ejemplares

Subscriu-te avui mateix enviant aquest cupó a: | Suscríbete hoy mismo enviando este cupón a:

Govern de les Illes Balears - Conselleria de Presidència i Esports - Direcció General de Cooperació

Pl. del Bisbe Berenguer de Palou, 10 • 07003 Palma • Tel.: 971 17 74 34 • Fax: 971 17 60 98

Si vols més informació, posa't en contacte amb nosaltres | Si quieres más información, ponte en contacto con nosotros

Llei de cooperació

El Consell de Govern ha aprovat el nou projecte de la Llei de cooperació, que estableix la política de l'Administració autonòmica de les Illes Balears en matèria de cooperació per al desenvolupament. Amb aquesta llei s'estableix la planificació (Pla Director i plans anuals), l'avaluació de les accions, els projectes i programes de cooperació al desenvolupament, les modalitats i els instruments de la cooperació, i la coordinació de la política per al desenvolupament de l'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

Pressupost de la Direcció General de Cooperació

El Projecte de Llei de pressupostos per a l'any 2005 preveu un pressupost per a la Direcció General de Cooperació de 13.472.892,87 €. Aquesta xifra correspon al 0,7% del pressupost del Govern balear.

Pla d'Avaluació Externa de Projectes. Dades 2002-2004

La Direcció General de Cooperació ha realitzat, a través de la contractació d'una empresa consultora, l'avaluació tècnica del procés i dels resultats de projectes finançats en les convocatòries públiques dels anys anteriors.

L'avaluació és un component substancial en el cicle del projecte i suposa una font d'aprenentatge i millora: el seu objectiu últim és conèixer de quina manera s'han fet les coses per tal de poder-les millorar en el futur. Finalment, l'avaluació desplega un ventall de resultats que es tradueixen en la millora del disseny de la cooperació.

L'experiència de la Direcció General de Cooperació quant a avaluació externa de projectes la converteix en un referent a nivell estatal: fins ara s'han avaluat 37 projectes pertanyents a 29 entitats que s'han realitzat en 23 països. Aquest any, a més, s'han dut a terme cinc visites de seguiment a projectes que tenen lloc a Guatemala, destinades a conèixer l'execució de l'acció i els principals autors.

Ley de Cooperación

El Consejo de Gobierno ha aprobado el nuevo Proyecto de la Ley de Cooperación, que establece la política de la Administración Autonómica de las Illes Balears en materia de cooperación al desarrollo. Con esta ley se establece la planificación (Plan Director y planes anuales), la evaluación de las acciones, los proyectos y programas de cooperación al desarrollo, las modalidades y los instrumentos de la cooperación, y la coordinación de la política para el desarrollo de la Administración de la Comunidad Autónoma de las Illes Balears.

Presupuesto de la Dirección General de Cooperación

El Proyecto de Ley de Presupuestos para el año 2005 prevé un presupuesto para la Dirección General de Cooperación de 13.472.892,87 €. Esta cifra corresponde al 0,7% del presupuesto del Govern balear.

Plan de Evaluación Externa de Proyectos. Datos 2002-2004

La Dirección General de Cooperación ha realizado, a través de la contratación de una empresa consultora, la evaluación técnica del proceso y de los resultados de proyectos financiados en las convocatorias públicas de los años anteriores.

La evaluación es un componente fundamental en el ciclo del proyecto y supone una fuente de aprendizaje y mejora: su objetivo último es conocer de que manera se han realizado las cosas para poder mejorarlas en el futuro. Finalmente, la evaluación despliega un abanico de resultados que se traducen en la mejora del diseño de la cooperación.

La experiencia de la Dirección General de Cooperación en cuanto a evaluación externa de proyectos la convierte en un referente a nivel estatal: hasta la fecha se han evaluado 37 proyectos pertenecientes a 29 entidades, realizados en 23 países. Este año, además, se han llevado a cabo cinco visitas de seguimiento a proyectos que tienen lugar en Guatemala, destinadas a conocer la ejecución de la acción y los principales autores.

Animació al carrer. Octubre Solidari 2004.

diari de viatge | diario de viaje

Índia, estiu 2004.

Fou baixar en terra a l'aeroport de Chennai (Madràs) i quedar enlluernada per l'impressionant colorit dels saris, vestit utilitzat per les dones índies. A pesar de la seva bellesa i dels seus somriures radiants, les dones índies oculten un secret sota les seves mirades profundes: continuen dominades en gran part pels homes, sobretot a les zones rurals, on el que s'espera d'elles és que criïn els fills i tinguin cura de la llar, a més de treballar al camp o a la construcció, quan és possible, per aportar uns diners extres a la casa; encara que la seva remuneració sigui inferior a la dels homes i no tinguin ni tan sols drets de propietat si el seu marit posseeix terres.

A les famílies pobres les nines són considerades una càrrega, no només perquè deixen la llar familiar quan es casen, sinó perquè, a més, moltes famílies s'endeuten per poder pagar el dot, ja que els matrimonis concertats són encara avui dia habituals al país. Són nombrosos els casos de nines cremades pel seu pare, pel mer fet de no haver nascut mascle. Particularment, vaig conèixer una al·lota, Durka, el pare de la qual calà foc a la barraca quan ella no era més que un bebè. La seva mare morí i ella quedà completament cremada.

El problema s'agreuja si la nina presenta algun tipus de discapacitat, ja que generalment són menyspreades per les seves famílies. Gràcies a algunes organitzacions humanitàries, aquestes nines han après un ofici, normalment relacionat amb activitats manuals, com l'estampació en teles, l'elaboració d'objectes amb paper maixé, etc., que després es poden vendre en botigues de comerç just.

Crec que l'única manera d'acabar amb aquesta injusta situació per a la dona és mitjançant l'educació; que les noves generacions entenguin que homes i dones tenen els mateixos drets.

Catalina Beltrán, biòloga, viatjà els mesos de juliol i agost a l'Índia, com a voluntària de l'ONGD PROIDEBA, dels germans de La Salle.

India, verano 2004.

Fue poner un pie en el aeropuerto de Chennai (Madrás) y quedar deslumbrada por el impresionante colorido de los saris, atuendo utilizado por las mujeres indias. A pesar de su belleza y de sus radiantes sonrisas, las mujeres indias ocultan un secreto bajo sus profundas miradas: siguen estando dominadas en gran parte por los hombres, sobre todo en las zonas rurales, donde lo que se espera de ellas es que críen a los hijos y cuiden de su hogar, además de trabajar en el campo o en la construcción, cuando es posible, para aportar un dinero extra a casa; siendo su remuneración inferior a la de los hombres y no teniendo siquiera derechos de propiedad si su marido posee tierras.

En las familias pobres las niñas son consideradas una carga, no sólo porque dejan el hogar familiar cuando se casan, sino porque, además, muchas familias se endeudan para poder pagar la dote, ya que los matrimonios concertados siguen siendo habituales en el país. Son numerosos los casos de niñas que han sido quemadas por su propio padre, por el mero hecho de no haber nacido varón. Particularmente, conocí a una chica, Durka, cuyo padre prendió fuego a la chabola cuando ella no era más que un bebé. Su madre falleció y ella quedó completamente quemada.

El problema se agrava si la niña presenta algún tipo de discapacidad, pues generalmente son despreciadas por sus familias. Gracias a algunas organizaciones

humanitarias, estas niñas han aprendido un oficio, normalmente relacionado con actividades manuales, como la estampación en telas, la elaboración de objetos con papel maché, etc., que después pueden ser vendidos en tiendas de comercio justo.

Creo que la única forma de acabar con esta injusta situación para la mujer es mediante la educación; que las nuevas generaciones entiendan que hombres y mujeres tienen los mismos derechos.

Catalina Beltrán, biòloga, viatjà en los mesos de julio y agosto a la India, como voluntaria de la ONGD PROIDEBA, de los hermanos de La Salle.

L'ARBRE DE KARITÉ

L'arbre de karité o arbre de la mantega, *Vitellaria paradoxa*, és un arbre frutífer que creix silvestre a l'Àfrica Occidental. Karité significa "vida" en diola, una de les llengües locals de Burkina Faso, i és considerat, juntament amb el *nére* i el baobab, un arbre sagrat. De l'escorça del karité s'obtenen principis per preparar remeis medicinals; el fruit, amb un alt valor nutritiu, s'assembla a un avocat petit; i del pinyol o nou s'extreu una mantega d'excel·lent qualitat que proporciona un complement energètic a la població local i és, a més, molt apreciada per les indústries internacionals de cosmètics, productes farmacèutics i alimentació.

La recol·lecció i el processament dels fruits de l'arbre de karité és una tasca àrdua, i tradicionalment femenina. Entre el juliol i el desembre, moltes de les activitats de les dones de Burkina Faso, Benín, Costa de Marfil, Ghana o Níger, es dediquen a aquest arbre. S'han d'assecar els fruits al sol, coure el pinyol, espellofar-lo, moldre'l, torrar-lo, batre'l i escalfar-lo per extreure i refinar la mantega de karité, anomenada també "oro de les dones", ja que són elles qui s'encarreguen de comercialitzar-la i obtenen així un extra per a la seva economia rural de subsistència.

La mantega de karité és rica en vitamina A i F, actua com a eficaç barrera contra les agressions externes, és un bon nutrient i hidratant capil·lar i té un gran poder antiirritant i cicatritzant. S'utilitza també en la fabricació de sabons: hem vist que la seva venda en botigues de comerç just proporciona una renda decent a moltes dones de Burkina Faso. A més, recentment, la mantega de karité ha estat autoritzada per reemplaçar la mantega de cacau en la producció de xocolata.

L'interès comercial de l'arbre de karité el salvarà, molt probablement, de desaparèixer (el seu hàbitat es localitza en regions on hi ha gravíssims processos de deforestació i desertificació) i repercutirà, a més, en la millora del medi ambient i de la manera de viure dels seus habitants. La iniciativa BIOTRADE, patrocinada per la FAO, es proposa protegir els boscos i la biodiversitat per fer-los útils als qui els destrueixen; sempre, això sí, que obtinguin un ingrés just per conservar-los. El projecte dut a terme a la comunitat de Gbmisi (Ghana) pel Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM) –que proporcionà un molí triturador i màquines extractores d'oli a les dones d'aquesta comunitat, reduí en tres hores la seva jornada laboral i les organitzà en una cooperativa vinculada a companyies compradores– ajuda les dones a sortir de la pobresa i de l'analfabetisme.

EL ÁRBOL DE KARITÉ

El árbol de karité o árbol mantequero, Vitellaria paradoxa, es un árbol frutal que crece silvestre en África Occidental. Karité significa "vida" en diola, una de las lenguas locales de Burkina Faso, y es considerado, con el nére y el baobab, un árbol sagrado. De la corteza del karité se obtienen principios para preparar remedios medicinales; el fruto, con un alto valor nutritivo, se asemeja a un pequeño aguacate; y del hueso o nuez se extrae una manteca de excelente calidad que proporciona un complemento energético a la población local y es, además, muy apreciada por las industrias internacionales de cosméticos, productos farmacéuticos y alimentación.

La recolecta y el procesamiento de los frutos del árbol de karité es una labor ardua, y tradicionalmente femenina. Entre julio y diciembre, muchas de las actividades de las mujeres de Burkina Faso, Benín, Costa de Marfil, Ghana o Níger, están dedicadas a este árbol.

Hay que secar los frutos al sol, cocer la nuez, descascarillarla, molerla, tostarla, batirla y calentarla para extraer y refinar la manteca de karité, llamada también "oro de las mujeres", pues son ellas quienes se encargan de su comercialización y obtienen así un extra para su economía rural de subsistencia. La manteca de karité es rica en vitamina A y F, actúa como eficaz barrera contra las agresiones externas, es un buen nutriente e hidratante capilar y tiene gran poder antiirritante y cicatrizante. Se utiliza también en la fabricación de jabones: hemos visto como su venta en tiendas de comercio justo proporciona una renta decente a muchas mujeres de Burkina Faso. Además, recientemente, la manteca de karité ha sido autorizada para reemplazar a la manteca de cacao en la producción de chocolate.

El interés comercial del árbol de karité va a salvarlo, muy probablemente, de su desaparición (su hábitat se localiza en regiones en las que existen gravísimos procesos de deforestación y desertificación) y repercutirá, además, en la mejora del medio ambiente y del modo de vida de sus habitantes. La iniciativa BIOTRADE, auspiciada por la FAO, se propone proteger los bosques y la biodiversidad haciéndolos útiles a quienes lo están destruyendo; siempre, eso sí, que obtengan un ingreso justo por su conservación. El proyecto llevado a cabo en la comunidad de Gbmisi (Ghana) por el Fondo de Desarrollo de las Naciones Unidas para la Mujer (UNIFEM) –que proporcionó un molino triturador y máquinas extractoras de aceite a las mujeres de esa comunidad, redujo en tres horas su jornada laboral y las organizó en una cooperativa vinculada a compañías compradoras– ayuda a las mujeres a salir de la pobreza y del analfabetismo.

ayuda a las mujeres a salir de la pobreza y del analfabetismo.

Mujeres en el Mundo

Mary Nash. Alianza Editorial, 2004 – 336 p.

En aquesta obra, la historiadora irlandesa Mary Nash repassa la lluita de les dones en pro de la igualtat, des del segle XVIII fins als nostres dies. La particularitat d'aquest estudi és que s'ocupa dels moviments de dones a Àfrica, l'Amèrica Llatina, Àsia i Austràlia, presentant una visió multicultural sobre la igualtat de gènere, que difereix de la defensada pel feminisme occidental.

En esta obra, la historiadora irlandesa Mary Nash repasa la lucha de las mujeres en pro de la igualdad, desde el siglo XVIII hasta nuestros días. La particularidad de este estudio es que se ocupa de los movimientos de mujeres en África, Latinoamérica, Asia y Australia, presentando una visión multicultural sobre la igualdad de género, que difiere de la defendida por el feminismo occidental.

Oyaya!

Angélique Kidjo. 2004 – CD.

La cantant i compositora de Benín, Angélique Kidjo, ambaixadora de bona voluntat de les Nacions Unides, aprofundeix en aquest disc en les arrels africanes de la música caribenya. Entre els 13 temes de l'àlbum sonen congues, boleros i cha-cha-chas, i una antiga masurca cantada a duo amb el veterà *chansonnier* Henry Salvador.

La cantante y compositora de Benin, Angélique Kidjo, embajadora de buena voluntad de las Naciones Unidas, se adentra en este disco en las raíces africanas de la música caribeña. Entre los 13 temas del álbum suenan congas, boleros y chachachás, y una antigua mazurca cantada a dúo con el veterano chansonnier Henry Salvador.

www.penelopes.org

El 1996, un grup de feministes franceses –les Pénélopes– adoptaren Internet com a mitjà d'expressió i llançaren una de les primeres webs europees dedicades a la dona. Elles han estat les autores del programa SPIP, que simplifica la publicació de textos a la xarxa. L'aspiració de les Pénélopes és que aquest programa pugui ser utilitzat per dones de qualsevol lloc del món per tal de fer escoltar les seves veus.

En 1996, un grupo de feministas francesas –les Pénélopes– adoptaron Internet como medio de expresión y lanzaron una de las primeras webs europeas dedicadas a la mujer. Ellas han sido las autoras del programa SPIP, que simplifica la publicación de textos en la red. La aspiración de las Pénélopes es que este programa pueda ser utilizado por mujeres de cualquier lugar del mundo para hacer oír sus voces.

www.deepend.it/index

El videojoc *Food Force*, impulsat pel Programa Contra la Fam de les Nacions Unides, instrueix d'una manera lúdica sobre el treball d'aquesta agència i l'urgent problema de la fam en el món. El joc, disponible gratuïtament a la xarxa, s'ha dissenyat per a nins d'edats entre 8 i 13 anys, i consisteix a dur a terme determinades missions per lliurar ajuda humanitària en regions assolades per les guerres i la fam.

El videojuego Food Force, impulsado por el Programa Contra el Hambre de las Naciones Unidas, instruye de un modo lúdico sobre el trabajo de esta agencia y el acuciante problema del hambre en el mundo. El juego, disponible gratuitamente en la red, está diseñado para niños de edades entre 8 y 13 años, y consiste en llevar a cabo determinadas misiones para entregar ayuda humanitaria en regiones asoladas por las guerras y el hambre.

Cati Cladera

Irene Quedrago. Sigle (Burkina Faso), 2001

Cati Cladera Forteza (Palma, 1962), s'inicià com a fotoperiodista l'any 1989. El mes de desembre de 2001 viatjà a Burkina Faso on retratà centenars de dones i nines. El seu treball, juntament amb el de la periodista Montse Pablo, es materialitzà en *Dones d'Àfrica*, una exposició que ha recorregut les Illes Balears i la península, i que es proposa cridar la nostra atenció sobre els greus problemes que afronta diàriament la població femenina d'aquell país: la poligàmia, els treballs forçats, la prostitució, la sida i altres malalties, la discriminació de gènere en l'educació...

La fotografia captà la imatge d'aquesta escolar burkinesa a la sortida de classe, en el llogaret de Sigle.

Cati Cladera Forteza (Palma, 1962), se inició como fotoperiodista en 1989. En diciembre de 2001 viajó a Burkina Faso donde retrató a cientos de mujeres y niñas. Su trabajo, junto al de la periodista Montse Pablo, se materializó en *Dones d'Àfrica*, una exposición que ha recorrido las Islas Baleares y la Península, y que se propone llamar nuestra atención sobre los graves problemas a los que se enfrenta diariamente la población femenina de aquel país: la poligamia, los trabajos forzados, la prostitución, el sida y otras enfermedades, la discriminación de género en la educación...

La fotografía captó la imagen de esta escolar burkinesa a la salida de clase, en la aldea de Sigle.